

GU Journalen

OBEROENDE TIDNING FÖR MEDARBETARE VID GÖTEBORGS UNIVERSITET #1 MARS 2020

Nyheter

**Grönt ljus
för koldioxidbudget**

Nyheter

Systemen stjäl tid

Reportage

**Det akademiska
hushållsarbetet**

GU I RWANDA

**ÅTERUPPBYGGNADEN
AV LANDET EFTER FOLKMORDET**

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Koldioxidbudget för minskade utsläpp

DAGARNA TAR universitetsledningen ställning till de åtgärder som krävs för att vi som universitet ska klara åtagandet i linje med Klimatramverket för universitet och högskolor. Ramverket är en överenskommelse mellan lärosätena att bidra till klimatomställningen och nå det så kallade 1,5-gradersmålet. Målsättningen är att minska universitetets utsläpp med 50 procent fram till år 2030.

Det var i september i fjol som jag tog beslut om att ansluta till Klimatramverket, efter en bred samstämmighet i verksamheterna. En arbetsgrupp fick i uppdrag att implementera ramverket och föreslå prioriterade åtgärder. Gruppen tog fram en rapport om prioriterade områden att arbeta med som täcker in förslag på åtgärder inom samtliga av klimatramverkets olika delar - alltifrån tjänsteresor och energianvändning till nybyggnad och inköp av varor och tjänster. Rapporten visar vilka åtgärder som får hög, medelhög och låg påverkan på våra utsläpp. Som exempel vet vi att tjänsteresor och byggnation är områden där åtgärder får stor effekt på utsläpp.

Det råder inget tvivel om att vi genom att anpassa våra resvanor kan få snabb effekt på universitetets utsläpp.

RAPPORTEN LYFTER TRE övergripande förslag som särskilt viktiga för att bedriva och styra arbetet med omställningen effektivt och ändamålsenligt.

Det första är att införa en koldioxidbudget för att styra och följa upp organisationens utsläpp, som vi idag har en uppfattning om. Tanken är

att hela universitetet ska omfattas. Samtidigt har vi kommit olika långt och valet av åtgärder ska kunna anpassas utifrån verksamheternas förutsättningar.

Det andra förslaget är att genomföra en klimatbelastningsutredning för att undersöka vilka utsläppskällor som Göteborgs universitet har, som vi inte i dagsläget mäter. Syftet är att ge oss bättre helhetsbild för att se vad vi kan förbättra.

Det tredje förslaget är att utveckla och använda klimatfonden på ett sätt som tydligare styr mot åtgärder som ligger i linje med klimatramverket. Klimatfonden finansieras av att vi tar en avgift för flygresor som sedan kan användas för miljöfrämjande åtgärder, som exempelvis subventionering av tågresor.

DET AKTUELLA BESLUTET innebär att rapporten nu blir en handlingsplan för hur vi implementerar klimatramverket inom universitetet och att vi går vidare och utreder införandet av koldioxidbudget, genomförandet av en klimatbelastningsutredning och en utveckling av klimatfonden. Utredningarna ska vara klara i maj.

En omställning är nödvändig för klimatet. Göteborgs universitet har arbetat länge med klimat- och miljöfrågor och har ett miljöledningssystem som rankas i topp bland svenska myndigheter. Med åtgärder i linje med klimatramverket har vi möjlighet att inte bara behålla denna ställning utan även vara en förebild i Europa.

Rektor EVA WIBERG

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Chefredaktör & ansvarig utgivare: Allan Eriksson, tel: 031-786 10 21, e-post: allan.eriksson@gu.se

Redaktör & stf ansvarig utgivare: Eva Lundgren tel: 031-786 10 81, e-post: eva.lundgren@gu.se

Fotograf: Johan Wingborg, tel: 070-595 38 01, e-post: johan.wingborg@gu.se

Layout: Anders Eurén, tel: 031-786 43 81, e-post: anders.euren@gu.se

Adress: GU Journalen, Göteborgs universitet Box 100, 405 30 Göteborg **E-post:** gu-journalen@gu.se

Internet: gu-journalen.gu.se **Upplaga:** 4 800 ex **ISSN:** 1402-9626 **Material:** För obeställt material ansvaras ej. För ej signerat material ansvarar redaktionen. Citera gärna, men ange källan.

Adressändring: Gör skriftlig anmälan till redaktionen. **Tryckeri:** Göteborgstryckeriet.

Innehåll

NYHETER 04–18

04. Restaurang Lyktan stängs.
06. Klimatramverk in i visionen.
07. Små steg åt rätt håll.
08. Fortsatt god ekonomi för GU.
09. Stora lönepåslag på SND.
10. Nytt avtal gör tidskrifter öppet tillgängliga.
11. Ny organisation för lärarutbildningen.
12. Krav på mer jämställdhet bland naturvetare.
14. Mer jobb med krångliga IT-system.
16. Bättre samordning av lokaler önskas.

REPORTAGE 18–20

18. Akademiskt hushållsarbete, något för kvinnor?

FOKUS 20–34

20. De tusen kullarnas Rwanda.
22. **Profilen:** Hemma i två kulturer.
26. Experiment med 5 400 träd.
33. Svårt förena föräldraskap med doktorandstudier.
34. Samarbete för fred och utveckling.

FOLK 36–52

36. Stort intresse för klimatsmart resande.
38. **Så blir datorerna användarvänliga.**
40. Tomma rum hotar intellektuell miljö.
42. Rysslands evige ledare.
44. Italienskans långa historia vid GU.
46. Att ta höjd för sitt senaste strategiska inspel.
48. Karikatyrer ingenting för svenskar.
50. Ett kreativt rum för läsning och motion.
52. Tio år med personcenterad vård.

Foto: EMELIE ASPLUND

Redaktionen

Att forska i fält inget 8–17-jobb

VÄLKOMMEN till årets första nummer av GU Journalen som kommer lite senare än vanligt, vilket beror på att vi ville få med reportaget från Rwanda. Redaktör Eva Lundgren och fotograf Johan Wingborg fick en unik möjlighet att följa med en forskargrupp som ägnar sig åt tropiska träd och hur de kan klara en klimatförändring. Besöket ska, förutom dessa artiklar i tidningen, resultera i en film som forskargruppen ska använda för att visa på vad man gör och för att kunna söka mer medel. Dessutom passade Eva och Johan på att göra mer och bland annat intervjua personer på ledande positioner i Rwanda som disputerat vid GU. Framför allt gav det en insikt i hur det är att forska i fält och alla dagliga utmaningar som snabbt måste lösas. Det var minsann inga åtta timmars arbetsdagar. Att besöka ett fattigt land som kämpar med

en traumatiserad historia var både lärorikt och gav perspektiv på livet här i Västvärlden.

Internationella kontakter är mycket viktiga för forskningens utveckling men det finns förstås en baksida: flygets miljökonsekvenser. Vissa resor måste helt enkelt göras medan andra med fördel kan ersättas med digital teknik. GU planerar att införa en koldioxidbudget för att tydliggöra varje enhets miljöpåverkan. Genomförs förslaget kommer GU att bli en föregångare inom hållbar utveckling. Man brukar framhålla att det finns en målkonflikt mellan internationalisering och hållbarhet, men är det verkligen sant?

Som Erik Lundberg påpekade under en klimatlunch så finns en ganska stor allmän vilja att ändra sitt beteende och flyga mindre och kortare sträckor. Vi som universitet måste också visa att vi lever som vi lär.

ALLAN ERIKSSON & EVA LUNDGREN

15 får gå från Mötesservice

Efter att Riksrevisionen skärpt tonen avvecklar GU restaurangverksamheten i konferenscentrum Wallenberg. Det innebär att 15 tjänster försvinner och att en entreprenör upphandlas och tar över.

I MÅNGA ÅR HAR GU på nåder kunnat servera uppskattade luncher på restaurang Lyktan på konferenscentrum Wallenberg. Eftersom restaurangutbudet är skralt på Medicinareberget har Riksrevisionen gett GU ett provisoriskt uppskov fram till att lunchrestauranger öppnar i planerade byggprojekt i området. Men i revisionsrapporten för 2018 skärpte man tonen och rekommenderade GU att begära ett medgivande av regeringen för att få bedriva och ta ut avgifter inom restaurangverksamheten, alternativt avveckla den.

- Att bedriva restaurangverksamhet är inte förenligt med 2§ högskolelagen, något vi påtalat för GU i ett antal år. Nu kunde vi inte längre ge anstånd, säger Nerina Dzafic, revisor på Riksrevisionen.

ENLIGT avgiftsförordningen 4§, som myndigheter också måste följa, verkar det inte ens möjligt att bedriva verksamheten med regeringens medgivande. Därför har det aldrig varit aktuellt att vända sig till regeringen, förklarar GU:s fastighetschef Dan Ekstrand.

- Vi gjorde också en branschundersökning som visade att inget annat universitet driver restaurang. Det är inget vi ska syssla med. Även om vi hade fått ett medgivande så hade Riksrevisionen fortsatt att fråga. Vi har levt tillräckligt länge i ovisshet och vi har inte kunnat utveckla verksamheten, säger han och fortsätter:

Sandra Brandamour är konferensvärd på Lyktan sedan sex år tillbaka.

- Men det här berör bara matproduktionen. Bokning och administration blir kvar på Mötesservice.

Det betyder ändå att 15 av 25 tjänster försvinner från sektionen - främst kokkar, köksbiträden och konferensvärdar.

- ÄVEN OM DET har varit väntat, så blir det alltid ett slag i ansiktet när det väl händer. Det är först då man riktigt förstår omfattningen och konsekvenserna. En stor del av ens vardag förändras eller försvinner. Det som känns mest tråkigt är att förlora alla roliga arbetskamrater och kunder man har lärt känna. Vi har byggt upp en fantastisk verksamhet på många sätt, inte minst kring vårt miljötank. En extern aktör som kommer in kanske inte alls kan upprätthålla samma standard. Det är tråkigt om

det skulle gå förlorat, säger Sandra Brandamour, konferensvärd på Lyktan sedan sex år tillbaka.

FÖR EGEN DEL är hon inte speciellt orolig för framtiden. Kanske får hon ett helt annat jobb inom GU, kanske inte. Alla drabbade har erbjudits livs- och karriärplanering. Tiden får utvisa hur det blir, säger hon.

Kökschef Johan Ehrnberg tycker också att det känns motsägelsefullt att lägga ner någonting som går så bra.

- Speciellt nu när vi har en sådan uppgång i vårt miljöarbete. Vi har kommit ganska långt både med oss själva och våra leverantörer. Det känns så klart ledsamt att inte kunna slutföra det. Men regler är regler och det är bara att fortsätta någon annanstans, men inte

inom GU. Här behövs inga kokkar längre.

- Men många av Lyktans anställda har arbetat på toppkrogar i Göteborg tidigare och kommer lätt att få nya jobb på stan, tror Johan Ehrnberg.

- Jag tycker att alla medarbetare på Mötesservice ska känna sig stolta över vad vi har åstadkommit under dessa år.

För utvecklingsledare Henric Snygg har medarbetar-

Även om det varit väntat, så blir det alltid ett slag i ansiktet när det väl händer.

SANDRA BRANDAMOUR

nas välmående varit A och O under processen han nu leder på Lyktan.

- Vi har pratat med alla var och en och såklart finns en oro inför framtiden i den här fasen. Även om så gott som alla har varit mentalt förberedda så reagerar människor på olika sätt. Några har blivit ledsna, medan andra tycker att det är skönt att äntligen få ett besked om hur organisationen kommer att se ut och vad man har att rätta sig efter.

ÄN SÅ LÄNGE ÄR ingen uppsagd. Exakt när det blir vet inte Henric Snygg, bara att det inte händer före sista juni.

Hur går processen med att upphandla en ny entreprenör?

- Den är inte officiell ännu, men underlagsarbetet är i högsta grad igång. Redan nu ser vi att vi kommer att kunna kravställa på ett annat sätt än vad som är vanligt. Allt bra som har gjorts på Mötesservice, vad gäller miljökrav och kvalitet, ska entreprenören kunna svara upp till.

Och när kommer en ny entreprenör vara på plats i Lyktan?

- Det är svårt att säga med tanke på att vi aldrig gjort den här typen av upphandling förut, men absolut senast vid årsskiftet. Förhoppningsvis tidigare, säger Henric Snygg.

Text: Lars Nicklason

Foto: privat

Halvering av klimatutsläppen på tio år

På tio år ska GU sänka sina koldioxidutsläpp till hälften av vad de är idag. Det är innebörden i Klimatramverket som universitetet förbundit sig att följa. Ett förslag är att skapa en koldioxidbudget för att styra klimatarbetet.

– Att minska utsläppen är helt enkelt en fråga om universitetets trovärdhet, påpekar studentrepresentanten Elin Gunnarsson.

DET VAR DEN 26 september förra året som rektor Eva Wiberg beslöt att GU ska ansluta sig till Klimatramverket för universitet och högskolor. En arbetsgrupp har nu lämnat in en rapport med förslag på prioriterade områden, som rektor nu ställt sig bakom.

Ett av förslagen innebär att göra en utredning av de utsläppskällor som universitetet idag inte mäter, berättar Fredrik Högberg, samordnare på GMV, Göteborgs centrum för hållbar utveckling.

– Det handlar exempelvis om nya byggnader och om material vi köper in, som möbler och datorer. Men det kan också gälla dokument som vi har sparade på olika servrar, vilket drar koldioxid utan att vi kanske tänker på det. Inget av detta har hittills ingått i den miljöredovisning universitetet gör varje år, och

det behöver ändras på.

En allomfattande redovisning av utsläppen är en viktig förutsättning för arbetsgruppens nästa förslag: en koldioxidbudget.

– FÖR ATT KLARA EN halvering av koldioxidutsläppen på tio år måste vi sänka utsläppen med ungefär 6 procent varje år, förklarar Henrik Aronsson, prefekt vid institutionen för biologi och miljövetenskap. För att göra det måste vi förstå vilka utsläpp vi har. Vissa besparingar, som på värme och el, är kanske svåra att göra, medan andra kan vara lättare. Resor inom Europa skulle exempelvis mycket oftare kunna ske med tåg. För att göra det attraktivt måste de vara enkla att boka och priserna måste vara rimliga. Dessutom kanske någon kompensation bör ges för den extra tidsåtgången. För resor utanför Europa är det viktigt att först göra en miljökonsekvensanalys, vissa långväga resor går kanske att ersätta med digitala möten.

STUDENTERNA HAR varit drivande när det gäller klimatarbetet, påpekar Elin Gunnarsson, vice ordförande för GUS.

– Ibland pratas det om att det finns en motsättning mellan hållbarhetsarbete och ökad internationalisering. Visst finns det utmaningar men vi studenter menar dock

Henrik Aronsson

Elin Gunnarsson

Fredrik Högberg

... det skulle innebära att klimatfonden tillförs cirka 50 miljoner kronor per år.

FREDRIK HÖGBERG

att båda områdena är viktiga och går att utveckla samtidigt, exempelvis genom klimatsmartare resor eller med fler digitala möten.

ARBETSGRUPPEN föreslår också en utveckling av klimatfonden, berättar Fredrik Högberg.

– Idag läggs en schablonavgift på 118 kronor på varje flygresa. Pengarna tillförs en klimatfond som personal och studenter sedan kan söka medel från för olika klimatrelaterade projekt. Vårt förslag är att istället sätta ett pris på varje kilo koldioxidutsläpp. Västra Götalandsregionen har exempelvis en modell där ett kilo utsläpp kostar 1,5 kronor. Och Trafikkontoret räknar med en kostnad på 7 kronor per kilo utsläpp när de planerar vägbyggen. Om GU lägger sig någonstans mitt emellan, kanske på 3,5 kronor per kilo koldioxidutsläpp, skulle det innebära att klimatfonden tillförs ungefär 50 miljoner kronor per år, jämfört med dagens cirka 2 miljoner.

ETT SÅDANT SYSTEM skulle bland annat möjliggöra intern handel med utsläpp, påpekar Fredrik Högberg.

– En institution, som inte släpper ut så mycket, skulle kunna tjäna på att vara klimatvänliga. Och om klimatfonden tillförs rejält mycket mer pengar kan de förstås

göra verkligt stora satsningar på klimatsmarta lösningar.

Resor ses ofta som något positivt. Men Fredrik Högberg menar att alltför mycket resande också kan vara ett arbetsmiljöproblem.

- Det kan vara skönt att slippa fara iväg på konferens bara för att hålla ett anförande på tjugo minuter. Om alternativen är bra, som ett digitalt möte till exempel, är mycket vunnit både för klimatet och för individen.

ELIN GUNNARSSON är mycket nöjd med att GU nu går vidare med klimatarbetet.

- Det gäller ju att leva som man lär. Universitetets alla utbildningar blir inte trovärdiga om lärosätet inte samtidigt gör vad det kan för att självt vara hållbart.

Rektor har nu gett arbetsgruppen mandat att arbeta vidare med förslagen. Samtliga uppdrag ska redovisas senast den 1 maj.

- Till hösten kommer också en pilotstudie att göras när det gäller exempelvis förslaget på koldioxidbudget, berättar Henrik Aronsson.

Eva Lundgren
Allan Eriksson

Fakta

37 lärosäten har anslutit sig till Klimatramverket.

Göteborgs universitets målsättning är att minska koldioxidutsläppen med 50 procent fram till 2030. Följande områden ingår i arbetet: energianvändning, tjänsteresor, utbildning, forskning, studenter, samverkan och nyttiggörande, pendlingsresor till och från arbetet, fastighetsbestånd, inköp och upphandling, mat och servering, investeringar, kolsänkor samt avfallshantering.

Arbetsgruppen för Klimatramverket består av Mattias Goksör, prorektor, Malin Broberg, dekan vid Samhällsvetenskapliga fakulteten, Henrik Aronsson, prefekt vid institutonen för biologi och miljövetenskap, samt Elin Gunnarsson, vice ordförande för GUS.

Färre flygresor

Förra året genomfördes mer än dubbelt så många digitala möten som 2018. Flygresorna ser ut att minska. Det är några exempel ur årets hållbarhetsredovisning.

HANDLINGSPLANEN för 2017-2020 har Göteborgs universitet satt upp 11 mål för miljö och hållbar utveckling. De handlar om att främja en hållbar utveckling inom både forskning och utbildning, i enlighet med Vision 2020 och Agenda 2030.

De flesta mål pekar i rätt riktning, med undantag av avfall och sådant som ska återanvändas eller komposteras.

- Avfall, som är ett fyrtiugigt mått, går upp och ner lite över åren beroende på om det till exempel varit en större utrensning på en fakultet, säger hållbarhetscontroller Marianne Dalbro.

I hållbarhetsredovisningen ser det ut som att koldioxidutsläppen från flyg ökar men i själva verket beror det på en ny beräkningsmodell, som tar hänsyn till flygets egentliga utsläpp. Men mått i antal flygkilometer är minskningen 5 procent jämfört med 2018.

Vad det beror på är svårt att säga, tycker Marianne Dalbro.

- **JAG TROR ATT** det beror på en större klimatmedvetenhet i samhället som spiller över på tjänsteresor. Det är ju positivt att man tänker till och istället väljer att ha virtuella möten eller resa på annat sätt.

Men inrikesflygen till Stockholm ökar marginellt, vilket Marianne Dalbro tycker är tråkigt.

- Trots en minskning med 27 procent de senaste åren genomförs fortfarande i genomsnitt 5 enkelresor med flyg mellan Göteborg-Stockholm varje arbetsdag.

En annan orsak är att fler väljer digitala möten. På ett år har e-mötena fördubblats, framför allt genom tjänsten Zoom. Dessutom har många institutioner under året sett över hur tågresor kan bli mer attraktiva alternativ till flygresor. Exempelvis Förvaltningshögskolan har som riktmärke en flygresa per anställd och år. När en konferens i marin pedagogik genomfördes fick deltagare bara ekonomisk ersättning för resor med tåg eller båt.

DEN SAMMANTAGNA bedömningen är positiv:

- Det är små steg åt rätt håll. Det är det som hela arbetet bygger på, säger Marianne Dalbro.

Nästa år går handlingsplanen ut och det sammanfaller även med ny vision samt sats-

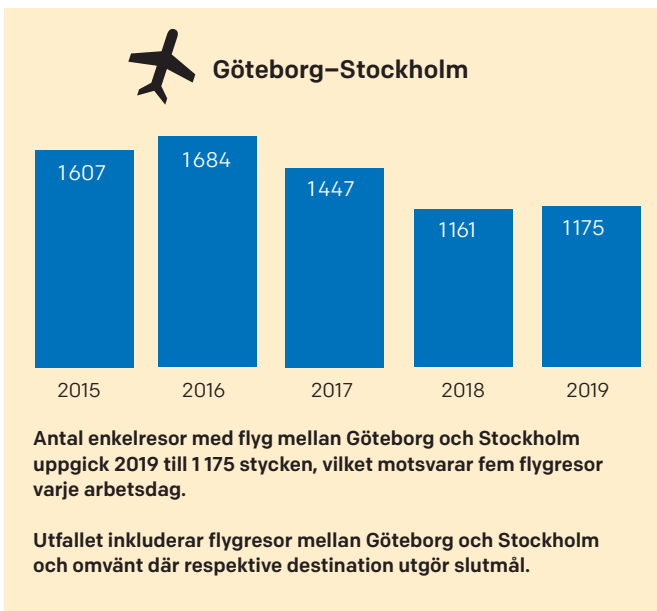

Marianne Dalbro

ningar som genomförs inom ramen för Klimatramverket.

- Det är mycket som ska falla på plats nästa år, så det ska bli spännande att vara med och utveckla arbetet.

Allan Eriksson

Utmaningar trots stark ekonomi

När 2019 ska summeras sker det i positiva tecken: allt går åt rätt håll. Men det finns en oro, bland annat för hur universitetet ska komma tillrätta med det stora balanserade kapitalet. Det menar universitetsstyrelsen som också ställt sig bakom förslaget att stötta Humanistiska fakulteten.

FÖRRA ÅRET planerade GU ett underskott men gick ändå plus 38 miljoner kronor, vilket ledde till att det balanserade kapitalet ökade lika mycket.

På det hela taget är allt väldigt positivt. Göteborgs universitet växer, vi får fler studenter, fler nationella uppdrag och dessutom ökar de externa bidragen, säger ekonomichef Peter Tellberg som betonar att överskottet i sammanhanget närmast kan ses som räknepel i relation till GU:s omsättning på 6,8 miljarder kronor.

Den främsta förklaringen till det förbättrade ekonomiska läget är en stor ökning av intäkterna på utbildningssidan. Under åtta år har GU inte nått sitt utbildningsuppdrag från staten. Förra året låg den så kallade underproduktionen på endast minus 5 miljoner, mot minus 82 miljoner 2018.

– DET ÄR DELVIS en teknisk effekt av förseningen av registrering i Ladok, så det är svårt att uppskatta. Redan nu inför vårterminen ser vi dock att antalet registrerade studenter ökar, det är ett klart trendbrott.

En annan förklaring är att de externa forskningsbidragen ökar med 4 procent till sammanlagt 2 miljarder kronor. Ökningen står de utländska forskningsbidragen för, inte minst EU-anslagen.

Vid årets slut uppgick GU:s balanserade kapital till 1,26 miljarder kronor. Den allra största delen, över 800 miljoner kronor, är låst till uppdrag inom forskning som ännu inte har genomförts. Mätt i relation till kostnader har IT-fakulteten störst andel balanserat kapital följt av Naturvetenskapliga fakulteten och sedan Sahlgrenska akademien.

– NÄR HELA högskolesektorn har ett balanserat kapital på hela 12 miljarder kronor är det svårt att motivera stora satsningar när det finns andra mer utsatta samhällssektorer. Riksrevisionen har också upprepande gånger kritiserat lärosätena för att spara för mycket pengar på hög.

Förra året ökade kostnaderna med 3,1 procent jämfört med föregående år. Personalkostnaderna står för den största delen. Under 2019 anställdes något fler, totalt 45 heltidsanställningar. Men ökningen är mycket liten.

Det är en betydligt lägre ökningstakt än vi sett de senaste åren, säger Peter Tellberg. Vid fyra fakulteter minskar antalet anställda, vid tre ökar det och vid Sahlgrenska akademien är det oförändrat. Med tanke på det balanserade kapitalet borde det finnas utrymme att göra större satsningar.

Med tanke på det balanserade kapitalet borde det finnas utrymme att göra större satsningar.

PETER TELLBERG

Även om det ekonomiska läget är stabilt påpekar Peter Tellberg att det är stora skillnader mellan fakulteter, institutioner och forskningsgrupper.

Humanistiska fakulteten, som brottas med stora ekonomiska problem, får ett extra stöd på 10 miljoner kronor år under perioden 2021-2023 för att klara omställningen.

– FÖRSLAGET HAR arbetats fram under hösten i dialog med fakultetsledningen. Det rör sig om en tillfällig satsning på totalt 30 miljoner som går direkt till utbildningsanslaget. 2019 gick fakulteten back

Ekonomiskt utfall per fakultet miljoner kr	Utfall 2019	Utgående balans 2019	Budget 2020
	Humanistiska fakulteten	-15	-29
Samhällsvetenskapliga fakulteten	8	106	-11
Handelshögskolan	-3	72	-25
Utbildningsvetenskapliga fakulteten	3	82	3
Sahlgrenska akademien	46	507	25
Naturvetenskapliga fakulteten	49	260	-4
IT-fakulteten	7	67	-5
Konstnärliga fakulteten	4	25	-3
UB	7	23	-13

med 15 miljoner vilket var en stor förbättring jämfört med prognosen. Inför 2020 uppskattas budgeten till minus 17 miljoner. Bara ombyggnaden innebär ökade hyreskostnader på 23 miljoner kronor per år, vilket är 43 procent högre, jämfört med 2019.

Enligt dekan Marie Demker påbörjades arbetet med att komma tillrätta med ekonomin redan 2017.

- Vi har bland annat genomfört utåtriktade verksamheter för att rekrytera studenter och öka vår synlighet. Men vi har också haft en byggprocess som krävt stora insatser av oss.

Hon påpekar att tillskottet ger fakulteten en möjlighet att fortsätta omställningen.

-De extra resurserna kommer till god nytta genom att de stärker och ger kraft i vårt förändringsarbete.

Motkravet är att styrelsen tar 50 helårsstudieplatser från och med 2021.

DESSUTOM BEFINNER sig Gemensamma förvaltningen (GF) sig i en svår sits. Förra året slutade på ett underskott på 5 miljoner.

- I år fick GF ingen kompensation för pris- och löneökningar och inte heller för fördyring av nödvändiga system som hela GU använder. Två av orsakerna är kraftigt höjda kostnader för att genomföra högskoleprovet och för personalhälsovården via Feelgood. Det är klart att vi vill värna en god arbetsmiljö men vi måste också kunna ifrågasätta vad vi får för pengarna. Dessutom är detta kostnader som tas på central nivå men som alla i hela verksamheten utnyttjar, säger Peter Tellberg.

I år beräknar GU att gå med plus 8 miljoner.

Allan Eriksson

Foto: IRENE CARLENSBERG

Nya löner på SND - framgång?

I juli förra året fick hälften av datasamordnarna på Svensk Nationell Datatjänst (SND) nya titeln forskningsdatarådgivare och ett lönepåslag på minst 3 000 kr. Nu har även de resterande datasamordnarna fått höjd lön. Men ikapp sina kolleger är de inte och nya titlar väntar de fortfarande på.

I SENASTE lönerevisionen har datasamordnarna på SND fått ett lönepåslag om minst 3 000 kronor. Forskningsdatarådgivarna, som fick motsvarande höjning när de fick nya tjänster och titlar i somras, fick givetvis inte lika mycket nu men ändå tillräckligt för att man kan konstatera att ett tydligt gap mellan de båda grupperna kvarstår. En datasamordnare tjänar runt 35 000 kronor i månaden, en forskningsdatarådgivare runt 38 000. Båda gör samma jobb.

- De som fick nya tjänster förra året fick betydligt mer i löneförhöjning då än vad vi fick nu och dessutom ett högre påslag inom RALS i oktober, säger Dimitar Popovski, data-

samordnare på SND.

Därför känner han, mitt i glädjen över det påslag han fått, ändå en viss besvikelse över att alla inte har behandlats lika.

- **VARFÖR DET BLEV** så här är oklart. Löneskillnader brukar vanligtvis förklaras med antalet år man varit anställd på arbetsplatsen, men jag tror inte det är anledningen nu eftersom nästan alla berörda varit anställda mer än fem år.

Elisabeth Strandhagen, biträdande föreståndare på SND, säger att datasamordnarna ligger lite lägre i lön, men att de gör det inom ramen för en naturlig spridning.

- De nya forskningsdatarådgivarna har längst erfarenhet.

Nya titlar då? Elisabeth Strandhagen tror att de ska vara på plats snart.

- Det sker ju i förhandling med facket, men jag tror inte det ska vara några bekymmer. Det är bara en formalitet egentligen.

Sedan tidigare finns också ett krav från hela gruppen av tidigare datasamordnare att retroaktiv lön ska betalas

ut från 1 januari 2018 – det datum då SND fick en ny inriktning och datasamordnarna fick nya och mer kvalificerade arbetsuppgifter.

- Facket driver den frågan, men jag vet inte hur det går, säger Elisabeth Strandhagen.

Enligt Peter Brandt, ordförande i OFR/S, har man ännu inte fått något gehör för kraven som ställts.

- **MAN BORDE HA** löst detta redan när datasamordnarna fick ett förändrat uppdrag. Sådant här brukar hanteras på annat sätt. Men vi kommer att fortsätta strida för medarbetarnas krav.

Varför har man inte fått något gehör? GU Journalen ställer frågan via mejl till universitetsdirektör Anna Lindholm som delegerar den vidare till ställföreträdande universitetsdirektör Magnus Peterson som ansvarar för MBL-förhandlingarna:

”Någon retroaktiv lön ingick inte i RALS-uppgörelsen”, svarar han.

Lars Nicklason

Ökad öppenhet med nytt UB-avtal

Sedan första januari gäller ett nytt avtal mellan Bibsam och förlaget Elsevier. Det innebär att biblioteken tar kostnaden både för ett obegränsat antal publiceringar och för läsning av artiklar. Dessa blir dessutom öppet tillgängliga.

BIBSAM, ETT konsortium av bibliotek där bland annat Göteborgs universitetsbibliotek ingår, sade sommaren 2018 upp sitt avtal med Elsevier, världens största vetenskapliga förlag. Skälet var de ökade priserna samt att förlaget inte accepterade öppen tillgång till publicerade artiklar, något som allt fler finansörer, bland annat Europeiska forskningsrådet, kräver.

- Tidigare stod biblioteken för tidningsprenumerationerna samtidigt som institutionerna betalade författaravgifter, så kallade APC:er, för att publicera öppet tillgängliga artiklar, förklarar överbibliotekarie Morgan Palmqvist. Det avtal vi nu skrivit under innebär att APC:erna tas över av UB. Vi får alltså inte lägre kostnader, men avgifterna samlas och blir därmed mer transparenta. Avtalet är på tre år, och förhoppningen är att detta är första steget mot att så småningom enbart betala för APC:erna och inte för prenumerationerna.

OCKSÅ DE artiklar som publicerats under de avtalslösa 18 månaderna omfattas av överenskommelsen. Avtalet ligger också i linje med regeringens mål att all offentligt

finansierad forskning ska vara omedelbart öppet tillgänglig år 2026.

- Forskning är ju inte bara till för universiteten utan för hela samhället, påpekar Morgan Palmqvist. Att exempelvis en kommunal miljöhandläggare inte har tillgång till relevant forskning, som hen dessutom betalt för via skatten, är ju ganska absurt. Det nya avtalet, med öppen tillgång, är därför en stor framgång, inte bara för lärosätena, utan för hela samhället.

BIBSAM HAR INTE varit ensamt om att protestera mot Elseviers dyra avtal. Exempelvis Tyskland och University of California har också sagt upp sina avtal, liksom Norge, som dock nyligen tecknat en överenskommelse liknande det Bibsam gjort. Också hela systemet, där forskare meriterar sig genom dyra publikationer, har fått mycket kritik.

- Tidskrifternas granskningssystem är det inget fel på. Men att tidskrifterna alltmer blivit en del av ett meriteringssystem, snarare än en kanal för spridning av forskningsresultat, är problematiskt, liksom att somliga aktörer har en monopolställning. Det finns flera alternativa initiativ, som det öppet tillgängliga ArXiv. De forskare inom fysik och matematik som publicerar sig där vill dock ofta också få in artikeln i exempelvis Nature. Att ändra hela meriteringssystemet skulle kräva ett stort internationellt samarbete, och där är vi inte än.

Kungliga biblioteket publicerade i

mars förra året en rapport om vilka konsekvenser de 18 avtalsfria månaderna haft för forskarna. 54 procent menar att de påverkats negativt.

- Cirka 37 procent uppger dock att de inte drabbats, vilket nog är forskare som helt enkelt publicerar sig i andra kanaler, konstaterar överbibliotekarie Morgan Palmqvist.

Bibsam har även tecknat avtal med Wiley, Springer Nature, Taylor & Francis, SAGE och Oxford University Press, vilket innebär att närmare 90 procent av publiceringarna inom konsortiet nu är öppet tillgängliga.

Eva Lundgren

Fakta

Bibsamkonsortiets nya läs- och publiceringsavtal med Elsevier gäller från den 1 januari 2020 och innebär bland annat: obegränsat öppet tillgänglig publicering i Elseviers plattform Science Direct Freedom Collection, Cell Press, samt 100 artiklar i Cell Press hybridtidskrifter (vilket täcker hela konsortiets publicering i dessa tidskrifter). Också alla öppet tillgängliga tidskrifter ingår, bland annat The Lancets öppna tidskrifter (dock inte The Lancet, Lancet Infectious Diseases, Lancet Neurology och Lancet Oncology.)

Svenska forskare publicerar årligen omkring 4 000 artiklar i Elseviers tidskrifter. Under 2017 uppgick publiceringskostnaderna för öppen tillgång till cirka 13 miljoner kronor, utöver de 120 miljoner kronor som biblioteken betalade i prenumerationenkostnader.

Hallå där, Morgan Palmqvist!

Allt svenskt tryck sedan 1400-talet ska digitaliseras. Det är målet för ett samarbete mellan Kungliga biblioteket och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Stockholm, Umeå och Uppsala. Berätta!

- Våra bibliotek innehåller mängder med tryckt material. Inte minst GU:s bibliotek innehåller skatter som de flesta inte riktigt inser vidden av, inte ens om de studerat här. Det är dock inte alltid så lätt att få tillgång till materialet, stora delar är inte ens katalogiserade. Den som exempelvis vill veta hur kvinnlig rösträtt diskuterades för hundra år sedan måste åka runt till olika lärosäten och gräva. Vi vill underlätta det arbetet genom detta gemensamma projekt.

Allt svenskt tryck – det låter som en enorm uppgift!

- Det är det. Från 1400–1500-talen finns inte så mycket men sedan växer samlingarna. Vi kommer därför att arbeta i olika delprojekt och börja med det allra äldsta materialet samt med sådant som är särskilt efterfrågat.

Vilka kommer att ha störst nytta av digitaliseringen?

- Den kommer att vara värdefull för de flesta som ägnar sig

åt humanistisk eller samhällsvetenskaplig forskning, men kanske främst för forskare vid de mindre lärosätena, som måste ägna ganska mycket tid åt att ta sig till de större arkiven. Men självklart blir det intressant för allmänheten också. Så småningom hoppas vi kunna visa upp vad vi har genom digitala utställningar, gärna i samarbete med andra kulturinstitutioner.

Större ansvar för fakulteterna

SOL, samordningsnämnden för lärarutbildning, avvecklas, enligt ett förslag från vicerektor Fredrika Lagergren Wahlin. Verksamheten ska istället tas över av utbildningsnämnden.

– Det blir en enklare organisationsstruktur där mer av ansvaret läggs på fakulteterna.

SOL INRÄTTADES 2016 som ett universitetsgemensamt organ med syfte att ge fakulteterna ökat inflytande över lärarutbildningarna.

– Och SOL har lyckats väl med att få lärarutbildningarna att bli hela universitetets angelägenhet, påpekar Fredrika Lagergren Wahlin. Men konstruktionen med två parallella organisationer, SOL och utbildningsnämnden, som båda har ett övergripande ansvar för strategisk utveckling och samordning, är inte bra. Att Utbildningsvetenskapliga fakulteten har ansvar för de flesta lärarutbildningar, samtidigt som SOL ansvarar för ämneslärarutbildningen och ett antal kompletterande utbildningar, gör organisationen extra komplex. Därför fick jag i höstas rektors uppdrag att utreda en omorganisation samt nedläggning av SOL.

BLAND ANNAT HAR rektor gett dekanerna för fem fakulteter – Humanistiska, Samhällsvetenskapliga, Konstnärliga, Naturvetenskapliga och Utbildningsvetenskapliga – i uppdrag att utreda en lämplig lösning när det gäller ämneslärarutbildningen och övriga utbildningar som idag är SOL:s ansvar. Förslag ska

Foto: JOHAN WINGEBORG

Vicerektor Fredrika Lagergren Wahlin har tagit fram förslaget.

lämnas den 31 mars.

– I ämneslärarprogrammet medverkar 25 ämnen, cirka 20 institutioner och omkring 300 lärare så det är förstås en komplicerad verksamhet, förklarar Åke Ingerman, dekan på Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Vi håller dock på att ta fram ett förslag på en kraftfull organisation som vi tror kommer att kunna hantera komplexiteten, där ansvaret ligger på fakulteterna.

Ett steg bort från en central organisation till en mer verksamhetsnära konstruktion har redan tagits, påpekar Åke Ingerman.

– DE ADMINISTRATIVA stödfunktionerna för lärarutbildning flyttade den 1 juli förra året från Gemensamma förvaltningen till Utbildningsvetenskapliga fakulteten. Det skedde i samband med bildandet av SÅL, Enheten för skolsamarbeten, ämneslärarut-

bildning och kompletterande utbildningar.

Utbildningsnämnden har redan ett stort och komplext ansvar. Nämnden föreslås alltså nu få ytterligare ansvar, påpekar Fredrika Lagergren Wahlin.

– Som stöd föreslår jag därför att ett särskilt utskott för lärarutbildningarna inrättas, liknande det kvalitetsutskott som redan finns. Utskottet ska bereda frågor till rektor och verka för strategisk utveckling och samordning av lärarutbildningen.

Också Lärarutbildningarnas samverkansråd, ett forum för strategiska diskussioner mellan akademien och skolväsendet, bör revideras, menar Fredrika Lagergren Wahlin.

– Flera skolhuvudmän har påpekat att ingångarna för kommunikation med universitetet ofta är otydliga och fragmenterade. Att det samarbetet fungerar väl är förstas

viktigt och därför kommer också en genomgång av samverkansrådet att göras.

Lärarutbildningarnas organisation gjordes om 2011 och 2016. Nu är det alltså dags för ytterligare en förändring.

– Lärarutbildningarna är ju oerhört viktiga för samhället, vilket bland annat gör att de ständigt utsätts för politiska påtryckningar vilket är ytterligare en komplexitet, påpekar Åke Ingerman. Man bör dock inte överdriva betydelsen av de förändringar som är på gång, det handlar inte om själva innehållet på utbildningarna, utan om var olika ansvar ska ligga.

– Nu kommer lärarutbildningarna att organiseras på samma sätt som övriga utbildningar vid universitetet, och det tror jag är bra, menar Fredrika Lagergren Wahlin.

Eva Lundgren

Fakta

Förslag på ny organisation för lärarutbildningarna

SOL, samordningsnämnden för lärarutbildning, avvecklas och det strategiska arbetet för utveckling och samordning av lärarutbildningen övergår till utbildningsnämnden, som inrättar ett permanent utskott för lärarutbildningen.

Uppdraget till lärarutbildningens samverkansråd revideras och dess sammansättning förtydligas.

Ansvaret för ämneslärarprogrammet, KPU (kompletterande pedagogisk utbildning) med förhöjd studietakt, ULV (utländska lärare och akademikers vidareutbildning) samt VAL (vidareutbildning av lärare utan lärarexamen) övergår till fakultet.

Beslut om den nya organisationen väntas våren 2020.

Svårt för kvinnor att göra karriär

Förbättra den akademiska kulturen och säkerställ en objektiv meritokrati. Det är de två viktigaste förslagen från en arbetsgrupp för att öka jämställdheten vid Naturvetenskapliga fakulteten.

Nu kommer en administratör att rekryteras som får i uppgift att arbeta med jämställdhet under ett år.

TROTS MÅNGA ÅRS jämställdhetsarbete är idag endast 19 procent av professorerna vid Naturvetenskapliga fakulteten kvinnor. Någon förändring verkar heller inte vara på gång; endast 23 procent av de biträdande lektorerna är kvinnor och sedan 2012 har också andelen kvinnor bland doktorander och postdoktorer stadigt gått ner.

För att undersöka vad fakulteten kan göra åt de nedslående siffrorna tillsatte dekan Göran Hilmersson i höstas en arbetsgrupp.

- Jag bad om en sida med åtgärdsplaner men fick en omfattande rapport och ett stort antal konkreta förslag. Jag är verkligen imponerad av gruppens arbete.

Gruppen har intervjuat ledningspersoner vid fakulteten, ett antal kvinnliga medarbetare samt även kvinnor som lämnat akademien. De har också skickat

ut en enkät med frågor.

- Skillnaderna är ganska stora mellan institutionerna, berättar Anne Farewell, docent i mikrobiologi, som lett gruppen. Flera institutioner har ungefär lika många kvinnliga som manliga doktorander, men sedan försvinner kvinnorna. Institutionen för kulturvård är mest jämställd, men med en tydlig könsuppdelning mellan områdena trädgård och bygghantverk. Institutionen för matematiska vetenskaper är visserligen mansdominerad men har ändå många kvinnliga lektorer i relation till det relativt låga antalet kvinnliga doktorander. Kan det hänga samman med att institutionen är delad med Chalmers som gjort den särskilda jämställdhetsutredningen Genie?

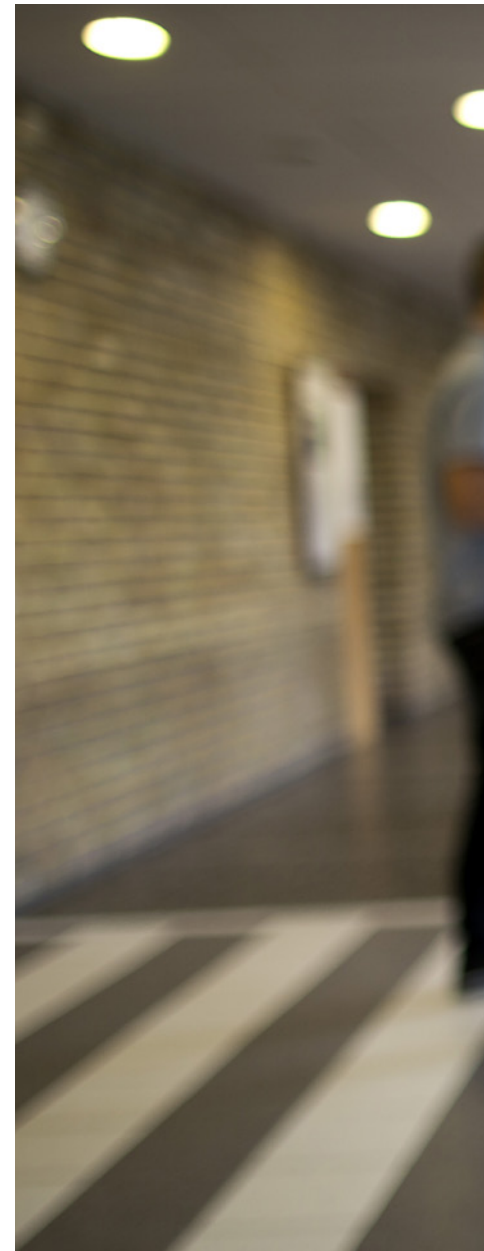
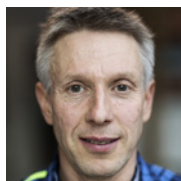
FAKULTETEN HAR GJORT flera åtgärder genom åren för att underlätta för kvinnor att göra karriär, bland annat erbjudit mentorer och coachning.

- Det kan ju vara bra men kan också uppfattas som att kvinnorna måste ändra på sig för att passa in, påpekar Anne Farewell. Istället borde miljön vara sådan att alla medarbetare känner sig välkomna. Flera kvinnor vi intervjuat har exempelvis berättat om otrevliga kommentarer: en medarbetare fick höra att hon fått en utmärkelse bara för att hon

Om vi inte ska få en enkönad fakultet måste jämställdhetsfrågorna hanteras mer grundläggande.

GÖRAN HILMERSSON

är kvinna, en annan att hon inte kan göra karriär för att hon fått barn. Även andra obehagliga beteenden har påpekats, som inte bara har med jämställdhet att göra, som personer som reser sig upp och skriker under seminarier. Ledningen borde vara tydlig med att ett sådant uppförande helt enkelt inte accepteras.

Gruppen har gjort en lista med 13 förslag på hur man kan få fler kvinnor att stanna i akademien.

- MAN KAN EXEMPELVIS underlätta för doktorander med barn genom att ge dem två år extra att genomföra sina forskarstudier på, som i Danmark, istället för bara ett år. Man måste också

Anne Farewell har slutat hoppas på att jämställdhet kommer av sig självt.

säkerställa att anställningar sker meritokratiskt och att alla bedömare är objektiva. Kanske bör man även fundera över vilka tjänster som annonseras ut: fler kvinnor söker lektorstjänster än professorsanställningar. Vi kan också inspireras av andra, som Sahlgrenska akademien, som har en checklista över kompetenser som ska värderas vid befordran till professor.

MYCKET AV DET som står i rapporten har ledningen haft på känn länge, förklarar Göran Hilmersson.

- Om vi inte ska få en enkönad fakultet måste jämställdhetsfrågorna hanteras mer grundlägg-

gande. Arbetsgruppen har därför fått i uppgift att ytterligare fördjupa sin undersökning och en administratör ska tillsättas som jobbar med jämställdhet under ett år.

De flesta av arbetsgruppens förslag är varken svåra att genomföra eller särskilt kostsamma, påpekar Anne Farewell.

- När jag började studera fick jag höra att jämställdhet med tiden kommer att uppstå av sig självt. Det var för trettio år sedan. Nu hoppas jag att den här satsningen leder till verklig förändring.

Text: **Eva Lundgren**
Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

Rapporten *Increasing the Number of Women at the Natural Sciences Faculty* bygger på intervjuer med ledningen vid Naturvetenskapliga fakultetens sju institutioner, intervjuer med kvinnliga medarbetare, en enkät samt material från RED 19. Arbetsgruppen består av ordföranden Anne Farewell samt av Raimund Feifel, Håkan Pleijel och Stavroula Golfomitsou.

Mest angelägna reformer, enligt gruppen:

Tillsätt en jämställdhetskordinator.

Inrätta ett jämställdhetsråd.

En jämställdhetspolicy måste skapas.

Ge externa bedömare klara direktiv samt skapa ett objektivt poängsystem.

Ge utbildningar och workshoppar om genusfrågor för ledning, lärarförslagsnämnd samt docentkommittéer.

Illustration: ANDERS EURÉN

Systemen stjäl vår tid

Alla IT-system som ska underlätta våra arbeten skapar också stress och frustration samt skymmer sikten för vad som egentligen är viktigt, varnar tre universitetslektorer i organisation och ledarskap för.

– Resultatet är mer arbete, säger Maria Norbäck.

KONSTRUERA TENTOR i DISA, boka salar i TimeEdit, revidera kursplaner i GUBAS, lägga in sin planering i Retendo, rätta tentor i Canvas, rapportera föräldraledighet i Primula, lägga in resultat i Ladok3, rapportera forskar-

utbildningen i Fubas, attestera fakturor i Agresso, anmäla incidenter i GURIA och uppdatera webbplatsen i Infoglue. Och snart införs det nya samarbetsverktyget SharePoint som kan byggas ut med Office 365.

– DETTA ÄR BARA NÅGRA exempel på nya IT-system som införts de senaste åren som ska förenkla våra arbetsliv. Alla dessa system presenteras i överdrivet positiva ordalag, som att vi äntligen får chansen att göra jobbet själva. Men alla system har så klart sina brister och barnsjukdomar. Vi lärare ser att det kommer fler och fler system som inte fungerar

Många av oss är så stressade att det blir en ond cirkel där vi inte hinner organisera oss utan drunknar i det vardagliga arbetet.

REBECCA ARMAN

i samklang med varandra och lanseras utan att vi får tillräckligt med stöd och utbildning, säger Maria Norbäck, universitetslektor på företagsekonomiska institutionen.

Men det som fick Maria och hennes kollegor Nanna Gillberg och Rebecka Arman att gå i taket den här gången var GU:s nya läroplattform Canvas där det är komplext att skapa grupparbeten som främjar interaktivt lärande. Problemet är att studentgrupper inte kan lämna in uppgifter som automatiskt blir synliga för alla, vilket gör det svårt att opponera på varandras delar. För att komma runt det krävs det mycket

handpåläggning och trixande.

- Vi måste anpassa vår undervisning till systemet istället för tvärtom. Att vara en bra pedagog har nästan blivit lika med att ha ordning på Canvas, konstaterar Maria Norbäck.

- Det blir lite som att spela schack. Man får tänka ut flera drag i förväg och försöka se olika möjliga scenarier. Det tar jättemycket tid.

NANNA GILLBERG, universitetslektor och forskare på GRI, instämmer:

- Vi får göra församringar av kursen och dra ner på moment som utgår ifrån den pedagogiskt goda idén att främja ett interaktivt lärande i små grupper.

De undrar om det finns en utbredd systemtrötthet vid GU eller om det bara är gnäll från deras sida.

- Om det bara hade handlat om Canvas hade det ju inte varit några problem. Livet är som det är och världen kan inte organiseras utifrån vår idealbild. Men när man adderar alla små irriterande saker i ens vardag får det en menlig inverkan på vår arbetsmiljö. Systemen är inte anpassade efter den konkreta verkligheten. När man ger en kurs handlar mycket om administration och hur administrativa moment funkar är också något som ofta får kritik av studenterna.

VID ETT tillfälle, när det var deadline, hängde sig Canvas vilket resulterade i att en fjärdedel av studenterna inte kunde lämna in sin hemtenta i tid.

- Man kan förstå studenternas frustration. Enda möjligheten att lämna in i tid var att röja sin identitet. När det är skarpt läge är anonymiteten jätteviktig för att kunna göra en rättssäker bedömning, säger Nanna Gillberg, som senare anmälde incidenten till Canvas-supporten som svarade att systemet sällan ligger nere.

En annan brist är att kursutvärderingar inte är en del av Canvas utan ligger utanför, i ett eget system.

Rebecka Arman

Maria Norbäck

Nanna Gillberg

FOTO: JOHAN WINGBERG

- Det är jättekostigt, säger Rebecka Arman, också lektor i företagsekonomi. Tidigare kunde man skicka kursutvärderingar i GUL, men det går inte att göra i Canvas - det är en stor brist.

Men kritiken mot Canvas ska inte ses som en hyllning till GUL, framhåller Nanna Gillberg.

- GUL VAR FRAMFÖR allt förfärligt fult och rörigt medan Canvas är snyggt och överskådligt, men är det verkligen sant att alla tycker att Canvas är så bra?

- Grupparbete och kursutvärderingar - två byggstenar som är fundament i högskolekurser - fungerar dåligt eller inte alls i Canvas, tillägger Maria Norbäck.

Men egentligen är problemet mycket större än så och ett symptom på ett större systemfel i samhället.

- Som ledarskaps- och orga-

Det är en del av new public-management-sjukan: att styra och standardisera arbetet ...

MARIA NORBÄCK

nisationsvetare har vi sett hur professionsutövare får göra alltmer kontroll- och administrativt arbete samtidigt som managementgarnityret och administrationen ökar. Det gäller inte bara akademien utan även inom skolan, polisen och sjukvården. Det är en del av new public management-sjukan: att system införs för att styra och standardisera arbetet, men just för att dessa system är standardiserade så förhindrar och förminskar det professionens egen kreativitet och autonomi. Det är vad filosofen Jonna Bornemark kallar "förpappring" och "pedanternas världsherravälde".

- Att vi ska utföra allt fler administrativa uppgifter har säkert positiva sidor, men man måste fråga sig om det är samhällseko-

nomiskt vettigt att vi universitetslärare med hög lön ska hålla på att boka lokaler eller resor själva, säger Maria Norbäck.

- PRECIS SOM I skolans värld ligger fokus på att fylla i studieplaner och att rapportera olika kvalitetsdokument, vilket stjäl tid från lärandet i klassrummet. Vi blir alla administratörer och detta blir vår huvuduppgift.

Hon undrar också varför varje systemen omfattar så mycket mer än vad som behövs.

- Det är inte så kul att känna sig korkad men man biter ihop. Tanken är väl att alla system ska effektivisera och förenkla men när jag tänker på mitt jobb, som jag verkligen älskar, känner jag en trötthet över alla uppgifter som läggs över på oss. Det skymmer sikten från det man egentligen ska göra.

PARADOXEN ÄR ATT stödet till lärarna minskar samtidigt som kontrollmekanismerna och administrationen på flera nivåer ökar. På papperet ser det ut som att man satsar mer på det operativa men i själva verket skapar administrationen fler arbetsuppgifter bland annat för att legitimera sin egen roll, menar de tre universitetslärarna.

Men vad gör ni själva för att ändra på systemet?

- Vi anpassar våra kurser för att de ska passa systemet, säger Maria Norbäck, som i sin roll som arbetsplatsombud på institutionen försöker lyfta frågan som ett arbetsmiljöproblem.

- Som enskild lärare är det dock svårt att göra något åt det, fortsätter Rebecka Arman. Många av oss är så stressade att det blir en ond cirkel där vi inte hinner organisera oss utan drunknar i det vardagliga arbetet.

Allan Eriksson

Håller du med om det? Skriv och debattera frågan i GU Journalen.

Brist på stora salar

Varje terminsstart är det svårt att få tag på stora lokaler. Nu har ett projekt startat som ska komma tillrätta med flaskhalsarna och målet är att utnyttja fler tider och låna lokaler av varandra. Men kanske även hyra in lokaler på stan.

PROREKTOR Mattias Goksör har gett området för infrastrukturstöd uppdraget att komma med förslag på hur dagens undervisningslokaler kan utnyttjas bättre och att undersöka om det behövs fler stora salar.

En analys visar hög beläggning på stora hörsalar i början av terminerna (65-85 procent under vardagar) men att bokningsgraden under resten av terminen ligger på i snitt 40-50 procent.

Frågan har blivit än mer akut i samband med stora ombyggnationer, just nu vid Handelshögskolan där så mycket som 40 procent av alla salar under en tid kan påverkas.

Det finns redan idag en del gemensamma bokningsrutiner på fakultetsnivå men det finns skillnader mellan fakulteter, menar Dan Ekstrand, chef för fastighets- och serviceenheten.

- Idag gör varje campus på lite olika sätt. För att nå ett högre utnyttjande av alla undervisningslokaler vid universitetet krävs det att schemaläggning och bokning av lokaler sker på samma sätt överallt. Även om det på senare år har blivit bättre finns det fortfarande mycket kvar att göra, betonar Dan Ekstrand.

IDAG LÄGGER schemabokaren (exempelvis lärare eller kursledare) in önskemål om tider och lokaler i TimeEdit. Därefter tar fakultetens lokalsamordnaren vid som får pussla och fördela hörsalar och lokaler för hela fakulteten. Ett problem är att många bokar upp lokalen från klockan 9 eller 10 fram till 12 och sedan från 13-15 vilket gör att den står tom resten av dagen. Om fler planerade in sin undervisning i två-

Foto: MARIA NORRSTRÖM

Fullsatt på introduktionsföreläsningen för Ekonomie kandidatprogrammet hösten 2019.

timmarsblock skulle det vara lättare att använda hörsalarna.

- Det handlar om att utnyttja tiderna mellan kl. 08.00 och 17.00 så effektivt som möjligt. Samtidigt ska vi kunna erbjuda både studenter och anställda en dräglig arbetsmiljö, fortsätter han.

I PROJEKTET har tre närområden identifierats där man skulle kunna låna lokaler av varandra i större utsträckning:

- Näckrosen
- Haga/Rosenlund
- Medicinareberget.

Kartläggningen visar också att det är ont om stora hörsalar, med plats för fler än 200 studenter. Men det är framför allt ett problem vid terminsstart, då nästan allt är fullbokat. För att klara av trycket kan det vara nödvändigt att hyra in extra stora salar på stan.

- Utgångspunkten är att boka lokaler nära, där studenterna och lärarna finns och att annars boka näraliggande fakulteter. Räcker inte det, har vi tagit fram en lista på lämpliga lokaler, vilket förstås kostar extra pengar.

Idag gör varje campus på lite olika sätt.

DAN EKSTRAND

Nina Johansson är lokalsamordnare på Campus Medicinareberget.

- Generellt tycker jag att det är jättebra att vi jobbar så lika som möjligt över hela universitetet. I nuläget räcker våra lokaler, även om det är väldigt pressat vid terminsstart. För att lösa det lånar vi lokaler av varandra. Vi behöver bli bättre på att utnyttja lokalerna hela dagen. Det är oftast inte önskvärt att börja undervisningen klockan 08.00 men nödvändigt för att alla ska få en lokal. Problemet är att vi idag inte har mandat att styra det så mycket som vi skulle vilja.

Nästa steg är att projektledare Jessica Franzén tar fram en tidsplan och se över vilka resurser som behövs.

- Det är inte realistiskt att få det klart till höstterminen, utan det blir först till våren. Projektet handlar om att ta fram mer gemensamma regler så att det blir enklare och tydligare för alla vilket även kan bidra till mindre stress för schemabokarna.

Allan Eriksson

19

Poddar. Så många podcasts finns det som har en koppling till Göteborgs universitet. Det finns poddar både av och med GU:s medarbetare, där forskning, samhällsfrågor, kultur och andra ämnen diskuteras. Bland andra Akademiliv, Förvaltningspodden, Nyfiken på, Poesía al paso, Klimatet och Reumapodden. Hela listan finns på: <https://medarbetarportalen.gu.se/aktuellt/podcasts/>.

GU i Almedalen 2020

Evenemang. För nionde året i rad kommer Göteborgs universitet att delta på Västsvenska arenan i Almedalen. Rektor har beslutat att stötta med ett anslag på 380 000 kronor. Årets program blir dock något nedbantat.

MÅNADENS LÄTTRIMMADE AFORISM

Förklätt

På forskningens bakgård det är en kutym, klä plankade paltor i hemsydd kostym.

Eftertänksamt

Om vardagen tycks ond och lömsk, glöm inte bort att du är glömsk.

Guido Satir

Alias Guy Heyden, professor emeritus.
Foto: privat

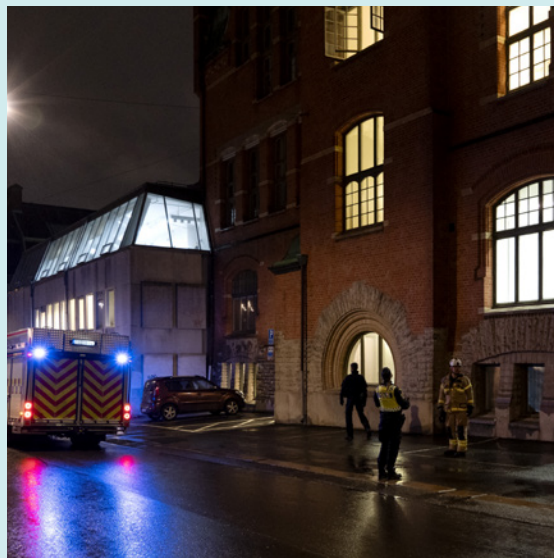

Foto: JOHAN WINGSBORG

Brand på HDK

Snabb insats. Branden som bröt ut i en liten verkstad i HKD-Valands lokaler på Kristinelundsgatan i början av året fick inga större konsekvenser – tack vare ett snabbt ingripande av studenter och personal. Ingen kom till skada men olyckan leder till ett ökat riskmedvetande, menar Mathias Aderby, teknisk chef på HDK-Valand.

– Det som inte kunde hända hände och tur nog inträffade det på dagtid och det var ganska mycket folk i huset. Larmet fungerade som det skulle och hela byggnaden utrymdes; dessutom var brandkåren på plats efter några minuter.

Orsaken var en läckande vattenledning i taket som ledde till en kortslutning av en laserskärare vilken började brinna. Vid den tidpunkten befann sig en student i verkstaden och en tekniker precis utanför. De larmade räddningstjänst och branden var helt släckt efter en timme.

Laserverkstaden är helt förstörd och det blev en stor värmeutveckling upp i taket och runt om maskinen. Saneringen kommer att ta några veckor, bedömer Mathias Aderby. Det gäller även den intilliggande fotostudion och kår-rummet som rökskadades.

Lärdomen är att ha säkra rutiner, framhåller Mathias Aderby som under sin två år som chef bara varit med om en liknande incident tidigare.

– Det händer inte ofta. Men det påminner oss om hur viktigt det är med rutiner och att det inte är värt att tumma på dem.

CITATET

”Att skribenter med Johan Hakelius begåvning och position i samhället väljer att kassera in lättköpta poängar istället för att sätta sig in i de etablerade system för kritik inom akademien, och som skiljer god forskning från dålig forskning, är uttryck för en lättja och arrogans jag aldrig accepterat i en kandidatuppsats”

skriver **Marie Demker**, dekan på Humanistiska fakulteten, på GP:s kultursida den 11 februari 2020, med anledning av en text av skribenten Johan Hakelius i Expressen.

Ny klimatrankning

Miljö. Förra året hamnade Göteborgs universitet på 6:e plats i världen när Times Higher Education rankar världens lärosäten utifrån FN:s globala mål för hållbar utveckling. Den placeringen innebar att GU hamnade högst bland alla nordiska lärosäten och på tredje plats av alla europeiska universitet.

Årets ranking släpps den 23 april.

– Återstår att se om det blir en lika stark placering i år, menar Magnus Machale-Gunnarsson, analytiker på planerings- och uppföljningssektionen.

WEBBFRÅGAN: OM IT-STRESS

Stress i arbetslivet är ett växande problem. En orsak, menar vissa, är alla nya digitala system, som skymmer blicken från det man egentligen ska göra. Håller du med om att IT-stressen ökar?

JA 60 % NEJ 31 % VET EJ 9 %

Antal svarande: 67. Urvalet består av 100 anställda utifrån ett delvis slumpmässigt urval på 500 medarbetare.

Den akademiska kvinnofällan

Plocka disk, fixa julfest, administrera seminarier, lösa konflikter ... Vissa jobb inom akademien är inte vetenskapligt meriterande men måste ändå göras. Det kallas akademiskt hushållsarbete och drabbar främst kvinnor.

- **MENAR DU BESTÄLLA** varor, hålla ordning på labbet, se till att det finns handskar och sånt? undrar Ingela Dahllöf, prodekan på Naturvetenskapliga fakulteten när GU Journalen ringer upp.

- Visst har jag varit med om det. Det börjar som junior; du vill visa dig duglig, så du gör sådana insatser och det är först när det blivit en outtalad praxis som du börjar se mönstret: "Varför gör alltid jag det här?". Det tog några år innan jag ställde mig frågan och slutade. Men ingen annan tog sig an de där sysslorna.

Ingela Dahllöfs upplevelse är typisk, åtminstone om man ska tro studierna på området. Sara Kalm, docent i statsvetenskap vid Lunds universitet, stötte först på begreppet academic housekeeping i amerikansk forskning.

- Det satte fingret på något jag länge känt men inte riktigt kunnat sätta ord på.

HON BÖRJADE INTRESSERA sig för fenomenet och i samband med en vidareutbildning i genuspedagogik tog hon chansen att skriva om det - något som ledde fram till en uppsats som publicerades i tidskriften Sociologisk forskning förra året.

- Den här typen av icke-meri-

terande arbete är säkerligen inte unikt för akademien, men det speciella med universitetsvärlden är att den hierarkiska uppbyggnaden, och som ung måste man meritera sig på vissa bestämda sätt för att på sikt få ett fast jobb. Därför är det viktigt hur det här hushållsarbete fördelas eftersom det sker på bekostnad av meriteringen, vilket förstås ger starka incitament att undvika det.

Sara Kalm tror att det akademiska systemet, så som det är uppbyggt, gynnar ett målmedvetet, tävlingsinriktat och handlingskraftigt beteende. Det gäller alltså att vara "tuff", kanske armbåga sig - något som de flesta nog har svårt för men som är särskilt besvärligt för många kvinnor.

Petra Angervall, docent på institutionen för pedagogik och specialpedagogik, är inte bara övertygad om att det förhåller sig så utan hävdar också att akademien inte alls är en neutral, objektiv och transparent meritokrati utan i själva verket, precis som företags- och idrottsvärlden, starkt färgad av värden som bekräftar maskulinitet. Hon har själv forskat om akademiskt hushållsarbete och refererar till internationella studier.

- Medan kvinnor tenderar att bli uppfångade av vad som kallas low promotability work, har män en tendens att navigera, ofta med hjälp av nätverk, mot de mer prestigefyllda positionerna. De publicerar sig snabbare och tar sig snabbare fram i karriären.

STRUKTUREN ÄR TYDLIG på GU. Petra Angervall nämner de kvinnodominerade områdena vårdvetenskap och lärarutbildningen som exempel.

- Det är framför allt kvinnor som undervisar, medan en övervägande del män forskar. Inom utbildningsvetenskap är hierarkin särskilt tydlig. De flesta professorer är män medan kvinnor är undervisande lektorer och adjunkter. Mönstret blir ännu tydligare om du bryter ner de siffrorna och tittar på fördelningen av adjunkter. Ungefär 80 procent av dem är kvinnor.

Så varför är det så? Varför gör inte fler kvinnliga adjunkter en

Foto: PRIVAT

Sara Kalm

Foto: JOHAN WINGBORG

Ingela Dahllöf

Forskning pekar på att kvinnor delvis själva gör val som inte gagnar dem i karriären. En del vill inte in i hetsen och konkurrensen ...

PETRA ANGERVALL

akademisk karriär? Varför stannar kvinnliga lektorer av i karriären och ägnar sig åt undervisning?

- Forskning pekar på att kvinnor delvis själva gör val som inte gagnar dem i karriären. En del vill inte in i hetsen och konkurrensen, medan andra säger att de förväntas göra de valen. I min studie säger en kvinna: "Nån måste ju vara kvar och hålla i institutionens verksamhet när de andra är ute och meriterar sig." Där har du hemmafrun. "Jag är kvar, du kan åka." Att stanna kvar är ett värde i sig som borde få ett större erkännande, säger Petra Angervall.

DET TYCKER ÄVEN Sara Kalm. Från början såg hon inte det akademiska hushållsarbete som en genusfråga utan som en jämlikhetsfråga.

- Jag såg hur folk på lägre positioner med lägre status i själva verket var riktiga klippor som fick organisationer att fungera. Men de belönades inte. Det gällde kvinnor som män. Det var den orättvisan som fick mig att börja. Men ju mer forskning jag tagit del av och ju mer jag och rest runt och tagit del av andras berättelser, desto mer stärkt har jag blivit i min uppfattning att det finns ett könsmonster.

Men har det inte blivit bättre?

Förra året rekryterades exempelvis fler kvinnor som professorer än män på GU.

- Jag skulle tro att det har blivit bättre. Det finns en större medvetenhet om det här nu jämfört med när jag började och vi har blivit duktigare på att dela upp hushållsarbetet. Men det förekommer fortfarande tillräckligt mycket för att bli ett problem. Det är något vi måste arbeta vidare med, säger Ingela Dahllöf.

Så vad händer när hushållsarbete delas upp? Belönas männen på annat sätt?

- Det har jag faktiskt inte tänkt på.

Det hade inte Sara Kalm heller innan hon skrev sin artikel. Men nu, efter att ha fått ta del av andra kvinnors erfarenheter, tror hon att den sociala betydelserna av det akademiska arbetet skiljer sig beroende på vem som utför det.

- Om en manlig professor utför det blir mycket mer synligt. Han får ett helt annat erkännande än vad en ung kvinnlig doktorand får. Han gör något utöver vad som förväntas och blir sedd i ett mycket mer positivt ljus. Det kan man tycka är lite orättvist, avslutar Sara Kalm.

Den 6 mars arrangerar fackförbundet ST ett seminarium med Sara Kalm om det akademiska hushållsarbete. (<https://st.org/goteborgsuniversitet>). Läs artikeln: <https://www.svet.lu.se/en/sara-kalm>.

Text: **Lars Nicklason**

Illustration: **Maria Källström**

De tusen kullarnas land

Text: Eva Lundgren Foto: Johan Wingborg

Rwanda är ett tätbefolkat land, stort som Småland med en befolkning på 12 miljoner. Cirka 19 procent av rwandierna bor i städer. Huvudstaden Kigali har 1,2 miljoner invånare.

En vecka varje år, den 7–13 april, ägnas minnet av folk-mordet 1994. Då dödades cirka en miljon människor, främst tutsier men också moderata hutuer.

Sedan dess pågår ett försonings- och uppbyggnadsarbete. I samarbete med Sida har Göteborgs universitet varit engagerat i Rwanda sedan 2002.

Fakta

Klimatet är tempererat med två regnperioder, februari–april och november–januari.

De flesta rwandier är kristna, främst katoliker.

90 procent av befolkningen är jordbrukare men Rwanda importerar också stora mängder livsmedel.

Landet anses först ha bebotts av pygméfolket twa. För cirka tusen år sedan antas förföräldrarna till dagens hutuer ha slagit sig ner i landet, varefter även grupper av tutsier vandrat in. Hutuerna anses ha varit jordbrukare medan tutsierna ska ha varit boskapsskötare. "Tutsi" har också varit en benämning på den härskande klassen, oavsett etniskt ursprung. Efter hand har de olika folken smulnit samman.

1885 blev Rwanda en del av Tyska Östafrika för att efter första världskriget bli en belgisk koloni. Den belgiska kolonialmakten införde identitetskort där etnisk tillhörighet var angiven vilket anses ha befäst ras- och klassklyftorna.

Landet blev självständigt 1962 med Grégoire Kayibanda som president.

President sedan 2000 är Paul Kagame, ledare för Front patriotique rwandais. I valet 2017 fick han 99 procent av rösterna.

Källa: Nationalencyklopedin

UR (University of Rwanda)-Sweden Programme for Research, Higher Education and Institutional Advancement är ett program finansierat av Sida som startade 2002. Syftet är att stödja uppbyggnaden av inhemsk forskning och forskarutbildning i Rwanda. GU är med sedan starten.

Hemma i både Rwanda och Sverige

Det tog Eric Mirindi Dusenge bara tre månader att skriva klart sin doktorsavhandling. Han hade nämligen bråttom att så snart som möjligt komma iväg på den postdoktorstjänst han fått.

Det handlar om EU:s prestigefulla Marie Curie-stipendium och om att komma tillbaka till Göteborgs universitet och till trädplanteringar i Rwanda.

DET ÄR TIDIG söndag morgon i Huye, en stad i sydvästra Rwanda där ett av University of Rwandas campus är beläget. Vi äter frukost på verandan till ett av hotellrummen: omelett, rostat bröd och ett fat med banan, vattenmelon och ananas. Det var i Huye som Eric Mirindi Dusenge var grundstudent i mitten av 2000-talet och här finns en av hans favoritplatser i Rwanda: arboretet där han som student både samlade växtprover och ägnade sig åt löpning och meditation. Nu är han tillbaka som postdoktor och engagerad i ett projekt om hur tropiska växter upptar och avger koldioxid, ett förvånansvärt utforskat område, lett av Göran Wallin och Johan Uddling vid GU.

Men när Eric ska berätta om sin bakgrund börjar han i barndomens Kigali. Mycket av det han har att säga är svårt att ta till sig en stillsam söndagsmorgon. Allra hemskast är förstas folkmordet 1994, en tragedi som utgör en sorts nollpunkt för Rwandas nutida utveckling. Det började den 7 april, pågick i hundra dagar, och ledde till cirka en miljon döda, främst tutsier men även moderata hutuer. FN har senare kritiserats för sin passivitet, trots kännedom om vad som pågick.

– **JAG VAR ÅTTA** år, äldst i en syskonskara på fem, och förstod förstas inte särskilt mycket av händelserna. Men under de tre månader folkmordet pågick vågade vi inte lämna vårt hem. Det vara bara på natten som våra föräldrar smög iväg för att försöka skaffa mat. Till slut fick vi eskort av soldater från Rwandas patriotiska front

Arboretet i Huye är en av Eric Mirindi Dusenges favoritplatser.

som tog oss till Amahoro fotbollsarena där tusentals människor sökt skydd. Min mamma höll för ögonen på mig så att jag inte skulle se alla döda kroppar utmed vägen.

Folkmordet ledde till enorma mängder flyktingar, varav de flesta återvänt hem. Ansvariga ställdes inför rätta i en internationell tribunal men också lokala folkdomstolar, kallade gacaca, inrättades, främst för att få förövare att erkänna sina brott och be om förlåtelse. Sedan har en försoningsprocess tagit vid, där en hel vecka varje år, den 7-13 april, ägnas folkmordet. Alla 30 distrikt i landet har också särskilda minnescenter över den förfärliga händelsen.

RWANDA HAR SEDAN dess rest sig och blivit ett föredöme i Afrika med stark tillväxt och låg korruptionsnivå. Inte minst jämställdheten har gått framåt; idag är andelen kvinnor i parlamentet hela 64 procent, vilket är högst i världen. Rwanda är också ett av Afrikas säkraste länder att vistas i, berättar Eric.

- Sjukvårdsförsäkring finns för alla, allt fler går på universitetet, många skaffar pass och reser utomlands vilket var väldigt ovanligt förr. Och när jag efter fyra års forskarstudier i Kanada kom hem 2020 hade flera kvarter i Kigali förändrats så mycket att jag gick vilse och måste ringa min syster om hjälp.

MEN FRAMSTEGEN HAR också krävt offer. Även detta har Eric personlig erfarenhet av.

- Min pappa, som arbetat som agronom i 33 år, tvingades gå i pension i början av 2000-talet för att han saknade universitetsutbildning. Han var bara 52 år gammal. Min mamma jobbade som lågstadielärare och fick försörja familjen. Men så blev hon sjuk i cancer och när hon gick bort fanns nästan ingenting att leva av.

Det var då Eric bestämde sig för att studera hårt för att få en examen.

- Jag ville inte hamna i en situation där någon kan säga till mig att jag inte duger. Jag ville kunna bestämma själv över mitt liv.

Trots att jag trängde ihop mig tillsammans med två vänner i ett rum räckte mitt stipendium knappt till hyra och mat.

ERIC MIRINDI DUSENGE

Idag har större delen av University of Rwanda flyttat till Kigali. Men när Eric började läsa i mitten av 2000-talet låg det här, i Huye.

- Studietiden var hård. Trots att jag trängde ihop mig tillsammans med två vänner i ett rum räckte mitt stipendium knappt till hyra och mat. Men jag hade bestämt mig för att läsa vidare och strävade på. Så småningom valde jag biologi.

RWANDA ÄR EN tidigare belgisk koloni. Därför var länge franska det viktigaste undervisningsspråket i skolan. 2009 bestämde regeringen dock att byta till engelska - med omedelbart verkan.

- Det är klart att det var svårt. Många lärare var utbildade i Frankrike eller Belgien, de kunde ingen engelska. Äldre lärare fick gå i pension, medan de yngre helt enkelt fick lära om.

För Erics del innebar språkbytet att han fick snabböversätta sin franskspråkiga kandidatuppsats.

- Jag använde Google translate. Uppsatsen är säkert full av språkfel, jag skulle faktiskt inte våga titta på den nu. Men trots att det var jobbigt tycker nog de flesta idag att det var ett bra beslut att ändra språk, all vetenskap är ju idag på engelska.

2009 kom Eric i kontakt med Göran Wallin och Johan Uddling, som koordinerade utbildningar, finansierade av Sida, i samverkan med GU och University of Rwanda. Han blev engagerad i ett projekt om fotosyntes hos tropiska växter.

- 2012 fick jag stipendium till ett av projektets masterprogram och hamnade på institutionen för biologi och miljövetenskap i Göteborg. Efter examen hade jag gärna fortsatt mina doktorandstudier där, men just då fanns inga utlysningar så jag sökte istället till University of Western Ontario i Kanada. Men när jag i höstas fick veta att jag blivit antagen som Marie Curie-stipendiat vid GU blev jag väldigt lycklig över att få komma tillbaka.

UNDER ALLA ÅR utomlands har Eric skickat pengar hem till familjen, bland annat för systerarnas utbildning.

- Det har varit så självklart att jag inte ens funderat över det; i Rwanda hjälper man helt enkelt sin familj.

En akademisk karriär med forskning och undervisning är vad Eric drömmer om. Helst vill han stanna i Göteborg. Att jobba i Rwanda ser han dock för tillfället inte som en möjlighet.

- Jag tror att min fars erfarenheter och den tillvaro vi genomlevde efter att han tvingades lämna sitt jobb efter 33 år har förändrat mig. Jag vill fortsätta fokusera på min internationella karriär så att ingen annan plötsligt kan avgöra mitt öde. Jag önskar också att mina framtida barn får en tillvaro full av möjligheter istället för ett liv fyllt av begränsningar.

Som postdoktor kommer han att forska om hur tropiska växter lagrar kol.

- **SKOGAR I TEMPERERADE** områden står för cirka 13 procent av all skogskollagring medan boreala skogar står för 32 procent. Mest kol lagrar de tropiska skogarna, cirka 55 procent, men de är märkligt nog de minst utforskade. Så det finns mycket att göra.

Frukosten är uppäten och Eric tittar på klockan. Snart måste han byta om inför söndagens kyrkobesök.

- De flesta rwandier är troende men har ändå en ganska avspänd relation till religion. Min egen världsåskådning handlar mest om att försöka göra saker och ting så bra som möjligt. På så sätt hoppas jag kunna bidra till samhällets utveckling, både i Rwanda, Sverige och världen. Kanske kan jag återgälda en del av den utbildning och andra framtidsmöjligheter som jag fått på olika sätt.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Eric Mirindi Dusenge

Aktuell: Fått Europeiska kommissionens Marie Curie-postdoktorstjänst vid GU.

Forskar om: Ingår i Göran Wallins och Johan Uddlings projekt om hur tropiska träd kan klara klimatförändringen.

Familj: Pappa och tre systrar i Kigali, en bror i Paris.

Intressen: Gillar att vara ute i naturen, både i Rwanda, Sverige och Kanada. Gillar fotboll, att springa men allra roligast är att forska.

Framtidsvision: Att bli forskare och lärare och bidra till utvecklingen i Rwanda, Sverige och världen.

Världsåskådning: Katolik.

Favoritplats: I Rwanda: arboretet i Huye, i Sverige: Hönö.

Experimentstationer ger svar om skogens framtid

Kommer Afrikas tropiska träd att klara en kommande klimatförändring? Det är en fråga som det finns märkvärdigt lite forskning om. För att lära sig mer har Göran Wallin och Johan Uddling, tillsammans med lokala forskare, startat ett projekt i Rwanda, som bland annat innebär tre världsunika experimentstationer.

GU Journalen följde med under ett besök i början av februari.

VI KOMMER TILL Kigali halv åtta på kvällen. Innan vi stiger av planet får vi veta att plastpåsar är förbjudna i Rwanda och genast måste kastas om man råkat ha någon med sig.

När vi efter ett par bagagekontroller äntligen kommer ut står masterstudenten Carl Svensson och väntar på oss. Snart får vi också syn på Mao Birgirimana som kör GU:s jeep, specialbeställd från Sverige för fältstudier i Rwanda. Vi hinner precis lasta in allt bagage när regnet kommer.

Det är inte vilken skur som helst. Vattnet fullkomligt forsar ner, det blixtrar och dundrar medan Mao svänger ut från parkeringen.

Rwanda är känt som "de tusen kullarnas land" och det gäller inte minst Kigali; vägarna går i cirklar och upp och ner. Vi ska förbi busshållplatsen som ligger i en dalgång men hamnar plötsligt i en stillastående kö. Vi får veta att hållplatsen översvämmats av två meter

Doktoranden Etienne Zibera diskuterar med Johan Uddling.

vatten och att vi måste vända om.

Vårt mål är Huye i sydvästra Rwanda, en stad med 50 000 invånare. Fågelvägen från Kigali är 8 mil, men så kan man inte räkna i ett land fullt av slingriga vägar, istället får vi veta att körsträckan är 13 mil. I mörkret och det skvalande regnet tar det oss närmare fyra timmar att komma fram.

TILLSAMMANS MED Sida är Göteborgs universitet engagerat i flera verksamheter i Rwanda. Ett av de viktigaste startade 2003 och innebär ett samarbete inom miljöforskning mellan GU, University of Rwanda och Rwanda Agriculture and Animal Resources Development Board. Göran Wallin, som har koordinerat samarbetet sedan starten, berättar att det lett till flera doktors- och masterexamina, samt studentutbyte. Förhoppningen är att snart starta ett double degree-program, så att doktoranderna får examen från både GU och University of Rwanda.

- I det projekt vi håller på med just nu, som stöds av Vetenskapsrådet och Formas, undersöker vi hur tropiska träd, som är anpassade till ett stabilt och hett klimat, kan drabbas av en kommande klimatförändring. Hypotesen är att träden inte kommer att klara förändringen särskilt väl, men egentligen vet vi inte, eftersom det finns förvånansvärt lite forskning om skog i tropikerna.

Den följande morgonen ger vi oss iväg till en av de tre experimentstationer som forskargruppen skapat, den i Rubona, som ligger på 1 600 meters höjd. När vi åker genom landet märker vi att Rwanda är fullt av kontraster: I Huye möter vi ständigt modernt klädda ungdomar med en mobil i handen, ute på landet ser vi jordbrukare som bearbetar marken för hand med hackor och spadar. Vägrenen är full med folk på huvudet, ofta med stora påsar eller korgar på huvudet, och nästan överallt ser vi betande getter.

- Stationen i Makera är på 1 300 meters höjd och den i Sigira på 2 400 meter, berättar Johan Uddling, medan GU:s jeep tar oss fram på en skumpig väg, full av hål och nedrasade lermassor efter de senaste dagarnas störtregn.

Myriam Mujawamariya förklarar fotosyntes för några studenter.

Hypotesen är att träden inte kommer att klara förändringen särskilt väl, men egentligen vet vi inte ...

GÖRAN WALLIN

Det handlar om ett slags växtlaboratorium som är unikt i världen. På varje station finns 18 ytor där 20 inhemska arter slumpvis planterats och utsätts för sex olika kombinationer av vatten- och näringstillförsel. Eftersom de befinner sig på olika höjd får de också olika mycket värme. Sammanlagt ingår 5 400 träd i projektet, förutom krukade plantor. Vilka arter klarar sig i konkurrensen och vilka slås ut och dör? Hur kan en kommande klimatförändring påverka växterna och kan de anpassa sig?

- Carapa grandiflora är ett av de träd som är känsliga för temperaturhöjningen, förklarar Johan Uddling. Det är min favorit bland de träd som ingår i projektet, en kärlek jag delar med landets schimpanser, som äter frukterna.

EN GRUPP PÅ 100 studenter från School of Forestry, Biodiversity and Conservation väntas komma på besök.

- Vi har fått köpa in rejäla mängder lunch så att det räcker till både studenterna och vi som jobbar, förklarar Göran Wallin.

Alla studenter talar engelska. Jag frågar om det kanske beror på att det finns flera lokala språk i landet, men så är det inte alls, nästan alla rwandier har kinyarwanda som modersmål. Istället är det helt enkelt så att det är engelska som gäller inom naturvetenskapliga studier i skolan.

Bland de lärare som studenterna möter finns Myriam Mujawamariya, snart klar med sina doktorandstudier. Hon berättar om fotosyntes och temperaturkänslighet. Också doktoranden Aloysie Manishimwe har en grupp

▲ Sabine Iradukunda Uwase var en av de cirka hundra studenter som besökte experimentstationen i Rubona, där bland andra Göran Wallin föreläste. - Det är mycket roligare att komma ut i verkligheten än att bara läsa i böcker, säger hon.

studenter kring sig när hon berättar hur temperaturen på ett blad kan vara 40 grader, trots att det bara är 25 grader i luften, medan doktoranden Bonaventure Ntirugulirwa, livligt gestikulerande, förklarar hur sol och skugga spelar olika roll för skilda träd.

STUDENTERNA ÄR UPPEBART glada över besöket.

- Vi får se saker och ting i verkligheten, det är mycket bättre än att bara läsa i böcker, förklarar Sabine Iradukunda Uwase.

På torsdag kommer denna forskningsstation åter att visas upp, men då som en del av en workshop som planerats i månader. Förberedelserna har inte bara

handlat om att bjuda in lämpliga personer utan minst lika mycket om att få rektorer och myndighetspersoner att skriva på papper och ge godkännande.

- Det är mycket byråkrati, påpekar Johan Uddling. Men det program vi fått fram blir jätteintressant med flera doktorandpresentationer och med närvaro av ett antal centrala beslutsfattare.

Än har det dock bara hunnit bli onsdag och vi ska iväg till Nyungwe, den bäst bevarade bergsregnskogen i Centralafrika. Förutom skogens betydelse som kolsänka är den också viktig för områdets tillgång på vatten; både Kongofloden och Nilen har källor här.

Rwanda har på senare år varit inblandat i flera kon-

När det var som värst täcktes Rwandas yta av bara 17 procent skog, nu har vi dock nått regeringens mål om 30 procent.

DISMAS BAKUNDUKIZE

Rwanda är ett fattigt land där minnet av folk mordet 1994 fortfarande är levande. Men det är också ett land på stark fram-marsch.

flikter med grannlandet Burundi. Därför står soldater posterade utmed vägen. Plötsligt måste vi stanna; en stor grupp babianer tar sig makligt över till den andra sidan.

Innan vi besöker regnskogen måste vi göra en avstickare till en vaktstation för att fråga hur det går med drönaren. Både Johan Uddling och Göran Wallin har nämligen lagt ner en massa tid på att få papper godkända så att två rwandiska tekniker ska kunna filma skogen uppifrån med drönare. Trots att filmningen är godkänd verkar något saknas.

- Ni kommer att få tillstånd, säger vakterna på stationen. Men inte just idag.

Att fotografera med vanlig kamera går dock bra och när vi fortsätter mot Nyungwe stannar vi gång på gång för att fota den överdådiga utsikten. På 2 500 meters höjd sveper molnen mellan de gröna bergen och djupen är hisnande.

När vi kommer fram får vi med oss två vakter som följeslagare nerför skogens branta stigar, en som går före och en som går efter. Varje besökare förses också med en bambustav att hålla sig i, vilket kan behövas eftersom marken är våt och slipprig. Vi har dock turen att ha med ytterligare en guide, Brigitte Nyirambangutse, disputerad vid GU, och expert på biodiversitet och kolflöden.

ATT KLÄTTRA NERFÖR går bra men uppför är kämpigare. Vi har inte gått särskilt långt men måste ändå skynda oss innan det blir mörkt.

Väl uppe träffar vi Bonaventure Ntirugulirwa som ska delta i morgondagens workshop. Han pratar om olikheter mellan kulturer och att exempelvis afrikaner inte alltid är så noga med tiden.

- Men i morgon ska vi ha en europeisk workshop, alla ska vara på plats senast klockan 10.

Torsdagens workshop innehåller inte bara doktordokumentationer utan även ett tal av Dismas Bakundukize, chef för skogsförvaltningsenheten vid Rwanda Water and Forestry Authority.

Bland annat berättar han om hur befolkningsökning-

en under 1900-talet lett till massavverkning av skog, med stora erosionsproblem som följd, samt plantering av exotiska arter, som snabbväxande eukalyptus.

- NÄR DET VAR SOM VÄRST täcktes Rwandas yta av bara 17 procent skog, nu har vi dock nått regeringens mål om 30 procent. Vår nya målsättning är att 85 procent av jordbruket ska innehålla skogsplantering med inhem-ska arter. Samverkan mellan Göteborgs universitet och University of Rwanda är ett sätt att underlätta just det.

Medverkade gjorde också Donat Nsabimana, universitetslektor vid University of Rwanda som disputerade vid GU 2009.

Workshoppen avslutas med traditionell underhållning. Trummor, blåshorn och sång ackompanjerar stampande dansare med bjällror runt anklarna.

- Jag har varit i Rwanda många gånger, förklarar Göran Wallin. Alla större tillställningar avslutas med dans, musik och något att äta och dricka, det är bara så det är ...

Fakta

Tropical montane forests in a warming world

I projektet undersöks klimatkänsligheten hos inhem-ska trädarter i Rwanda. Bland annat ingår tre experiment-stationer, placerade på 1 300, 1 600 och 2 400 meters höjd, där sammanlagt 5 400 träd planterats för att undersöka hur de reagerar på temperatur, vattentillgång och näring.

Projektet är finansierat av Vetenskapsrådet och Formas. Forskningsledare är universitetslektor Göran Wallin samt professor Johan Uddling, båda vid institutionen för biologi och miljövetenskap.

Mördande lydnad

– Om jag inte blivit doktorand i Göteborg hade jag aldrig gjort klart mina forskarstudier. Att vara borta från barnen under långa perioder var dock ett högt pris att betala. Det säger Charline Mulindahabi, prefekt vid statsvetenskapliga institutionen vid University of Rwanda, som 2015 disputerade vid institutionen för globala studier.

”LYDNAD” ÄR ETT positivt laddat ord i Rwanda. Men det var också av lydnad många deltog i folkmordet 1994, då en miljon tutsier mördades under hundra dagar.

– Det jag ville undersöka var om begreppet sedan dess ändrat betydelse, berättar Charline Mulindahabi när jag träffar henne i statsvetenskapliga institutionens lokaler i Huye. Är det verkligen bra att vara lydig om det leder till mord? För att ta reda på det gjorde jag djupintervjuer med fyra kategorier människor: förövare, överlevare, makthavare samt personer som var varken det ena eller andra. Jag kom fram till att människor erkänner att lydnad är något hemskt när det får så förfärliga konsekvenser som massmord, men att det i andra sammanhang är bra. Det är som att man vill rädda begreppet från dåliga associationer.

CHARLINE MULINDAHABI började sina doktorandstudier vid institutionen för globala studier 2010. Det innebar perioder på 5-6 månader i Göteborg, varvat med kortare besök hemma i Butare.

– Min man, som också var doktorand då, tog hand om våra tre barn på mellan sju och tre år. Han disputerade före mig, hur det nu gick till, men jag hade aldrig kunnat koncentrera mig på mina studier om jag bott kvar hemma. Jag gick dock miste om stora delar av mina barns uppväxt. När jag grälar med min nu sextonåriga dotter kan hon påpeka att jag minsann inte har rätt att säga något, jag som var så mycket borta när hon var liten. Då får jag dåligt samvete. Så även om jag tycker att det är jätteviktigt att få erfarenheter från andra länder vore det bra om doktorandstudierna kunde organiseras så att man bara är borta kortare perioder.

Folkmordet uppmärksammas mycket i Rwanda. Bland annat ägnas en hel vecka i april åt minnet.

Många barn är traumatiserade av folkmordet, trots

att det skedde för 25 år sedan, berättar Charline Mulindahabi.

– De var inte med själva men det är förstås en förfärlig händelse i familjens historia som inte riktigt går att förstå.

SOM PREFEKT ÄGNAR sig Charline Mulindahabi mycket åt administration, bland annat åt att koordinera ett masterprogram om lokalt styre. Men hon har också varit engagerad i ett samarbete mellan universitet i Uganda, Kenya och Tanzania som handlar om att undersöka hur humaniora är hotat inom högre utbildning.

– Nästan alla satsningar på utbildning och forskning går till naturvetenskap, medicin och teknik. Humaniora ses inte som så viktigt, varken av regeringen, studenterna eller av studenternas föräldrar. Det där försöker vi ändra på, bland annat genom att erbjuda nya ämneskombinationer. Vi försöker skapa program där studenterna exempelvis kan kombinera ekonomi och historia eller juridik och språk. Samarbetet mellan olika lärosäten gör att vi kan uppmuntra varandra och kanske komma på nya sätt att stärka humaniora. Det är viktigt, inte minst för Rwanda med sitt traumatiska förflutna.

■ Charline Mulindahabi

Titel på avhandling från 2015: *Obedience troubled?*

Exploring the meanings of obedience in the post-genocide Rwanda.

Jobbar som: Prefekt på statsvetenskapliga institutionen, University of Rwanda.

Familj: Man och tre barn.

Bor: I Huye, Rwanda.

Bygger ett fredligt land

Institutionen för globala studier har samarbetat med CCM, Centre for Conflict Management vid University of Rwanda sedan 2003.

I och med starten av ett nytt doktorandprogram går samarbetet nu in i en ny fas.

DET ÄR SIDA som sedan 2003 finansierat ett program för kapacitetsbyggande i Rwanda. Det handlar om att utbilda forskare, lärare och offentliga tjänstemän som kan bidra till landets utveckling. Institutionen för globala studier har varit med sedan starten, vilket bland annat lett till 13 doktorexamina i freds- och utvecklingsforskning vid GU. Samarbetet har också lett till attett femtiotal masterstudenter tagit examen vid University of Rwanda, samt även till kortare kurser, exempelvis i handledning för lärare. En viktig del har varit att bygga en levande forskarmiljö, med seminarier och workshoppar, bland annat kring hur man skriver artiklar och ansöker om finansiering.

Bland dem som disputerat finns Peter Mugume och Jean-Bosco Habyarimana, båda universitetslektorer vid CCM i Kigali.

- CCM bildades 1999 med stöd av FN:s utvecklingsfond, berättar

Peter Mugume. Målet var att öka kunskaperna inom områdena folk-mord, freds- och konfliktstudier samt återuppbyggnad och försoning. I det arbetet har samverkan med GU varit väldigt viktigt. Tanken har varit att bygga kapacitet hos oss, så att vi själva kan utbilda och handleda våra studenter.

I APRIL STARTAR nästa fas av samarbetet då ett nytt doktorandprogram drar igång.

- De flesta lärare på programmet kommer från Rwanda, men är utbildade vid GU, berättar Jean-Bosco Habyarimana. Men ett par kurser kommer att ledas av lärare vid GU. I första vändan kommer vi att anta fyra doktorander och nästa år ytterligare fyra.

De flesta studenter som gått någon av utbildningarna där GU medverkat har fått jobb som lärare vid universitetet.

- Men det finns också de som fått en tjänst vid exempelvis en

Freds- och utvecklingsforskning är förstås väldigt viktigt för Rwanda.

JEAN-BOSCO HABYARIMANA

myndighet eller annan offentlig organisation, och det är förstås också viktigt, påpekar Jean-Bosco Habyarimana. Ett fåtal har skaffat jobb i något annat land, och det får man acceptera.

Samarbetet med GU har också inspirerat till annan gränsöverskridande samverkan.

- **JAG KOORDINERAR** exempelvis ett program i säkerhetsstudier där vi har studenter från andra länder, främst i Afrika, som Kenya och Zimbabwe men faktiskt också från Tjeckien. Det handlar bland annat om att utbilda poliser i säkerhetstänkande. Programmet är likadant för alla men resultaten blir förstås

olika beroende på de speciella omständigheterna i varje land.

Peter Mugume och Jean-Bosco Habyarimana hoppas utveckla CCM ytterligare. Två postdoktorer inom GU-samarbetet är klara och ytterligare postdoktorer planeras.

- Freds- och utvecklingsforskning är förstås viktigt för Rwanda med sin speciella historia, påpekar Jean-Bosco Habyarimana. Men världens utveckling, som för några år sedan verkat gå i huvudsak i positiv riktning, tycks numera bli alltmer problematisk. Enda motåtgärden är mer kunskap och ökat samarbete.

▲ Peter Mugume disputerade 2015 vid institutionen för globala studier. Titeln på hans avhandling är: *Environmental Conflicts Management in Rwanda: The Role of Decentralization*.

Vid samma institution har också Jean-Bosco Habyarimana disputerat. Hans avhandling, från 2018, har titeln *Electoral Violence Prevention: The Role of Brokers in Kenya's 2013 General Elections*.

Båda är idag universitetslektorer vid Centre for Conflict Management vid University of Rwanda. Deras senaste samarbete med Göteborgs universitet handlar om ett doktorandprogram inom freds-, konflikt- och säkerhetsstudier.

■ Fakta

Göteborgs universitet är med i Sidas långsiktiga arbete med att stödja uppbyggnaden av forskningsmiljöerna på University of Rwanda. Ett mål är att Rwanda på sikt ska kunna bedriva egen forskning av internationell kvalitet. Forskningsarbetet är i huvudsak inriktat på master- och doktorandutbildningar, administrativa reformer av University of Rwanda samt infrastruktursatsningar, exempelvis IT, bibliotek, laboratorier och inkubatorer.

Institutionen för globala studier har varit med i samarbetet sedan starten 2003.

Fakta

Föreläsningen utgick från rapporten *Flygresorna och klimatet: Är vi villiga att välja andra resor för minskad klimatpåverkan?* Du kan själv klimatberäkna din semester här: klimatsmartsemester.se. En illustration av flygresans klimatpåverkan finns här: www.flightemissionmap.org.

Många vill flyga mindre

I Sverige har antalet utrikes flygresor mer än fördubblats på 30 år. Går utvecklingen att vända? Det var frågan under en kunskapslunch med Erik Lundberg på Handelshögskolan.

TURISTBRANSCHEN ÄR världens snabbast växande industri, berättade Erik Lundberg, forskare vid företagsekonomiska institutionen och Centrum för turism.

- Resor skapar spännande upplevelser, ekonomisk tillväxt och nya möten. Men resorna påverkar också klimatet. Vi äter, dricker och shoppar på ett mer vidlyftigt sätt när vi är på utlandssemester, hotell och andra byggnader görs speciellt för turister och inte minst transporterar vi oss till och från olika platser.

Vilket transportmedel vi använder och hur långt vi reser har stor betydelse för klimatet.

- Att resa långt bort med flyg är förstås det klimatmässigt sämsta alternativet. Jämför inrikesflyg, som står för 15 procent av alla flygresor men bara för 4 procent

av utsläppen, med interkontinentala flygresor, som står för drygt 20 procent av resorna men för över 60 procent av utsläppen.

Finns det då någon potential att ändra människors resande? För att undersöka det har Erik Lundberg, tillsammans med kollegor på GU och Chalmers, gjort en studie där de bland annat frågat resenärerna varför de reser.

- Fem typer av resor visar sig stå för 96 procent av klimatutsläppen. Det handlar om resor för att få sol och värme, besöka släkt och vänner, för arbete i tjänsten, för storstadsupplevelser samt för att gå på tema- och nöjesparker.

Forskarna frågade också om resenärerna kunde tänka sig att resa mer klimatsmart.

- Hela 81 procent av dem som reser interkontinentalt för sol och värme var intresserade av att istället resa inom Europa. 65 procent av samtliga flygresenärer kunde tänka sig att flyga till en närmare plats och 46 procent var beredda att istället resa med bil i Norden. Om man

tittar på själva viljan att ändra resebeteende kommer vi upp till 26 procent minskade klimatutsläpp. Bland företag och offentliga organisationer var det dock bara 18 procent som kunde acceptera ett digitalt möte istället för att resa.

Hur kan då ett ändrat resebeteende realiseras?

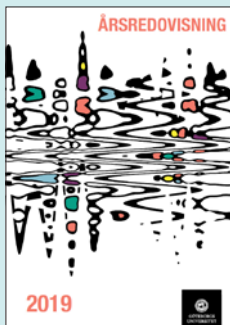
- Det pågår exempelvis en utredning om obligatorisk klimatdeklaration för resereklam, som förstås kan påverka beteendet, berättade Erik Lundberg. För att en sådan deklARATION ska bli tydlig måste dock resenären kunna jämföra olika avstånd och transportslag. Man skulle också kunna höja skatten på internationella flygresor och företag och organisationer skulle kunna underlätta digitala möten. Även tågresor borde göras enklare att boka.

Kunskapsluncherna är ett sätt för Handelshögskolans forskare att presentera sin senaste forskning, medan publiken äter.

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

2019 i siffror

ÅRSREDOVISNING. I denna kan du läsa om hur det gick för Göteborgs universitet förra året: bland annat att antalet studenter var närmare 50 000, 1 778 var forskarstuderande, 310 tog sin doktorsexamen och att antalet anställda var 6 472.

Årsredovisningen 2019 beslutades av universitetsstyrelsen den 20 februari.

Här kan du läsa de senaste årens redovisningar: www.gu.se/omuniversitetet/universitetetisiffror.

Welcome Services flyttar in till stan

Foto: JOHAN WINGBERG

FLYTT. I slutet av mars kommer Welcome Services att flytta till Studenternas hus, som ligger på Götabergsgatan 17. Sedan många år finns idag sektionen, där 13 personer arbetar, på konferenscentrum Wallenberg på Medicinareberget. Varje år hjälper de till att förmedla bostäder och arrangera aktiviteter för cirka 2 000 internationella studenter och närmare 1 000 gästforskare samt annan internationell personal.

Syftet med flytten är, enligt sektionschef Karin Hellqvist, att få en bättre lokalisering mitt i stan.

– Kombinationen av lediga lokaler och ett centralt läge, bara ett stenkast från både Götaplatsen och Vasaparken, kunde inte passa oss bättre. En mörk kväll under vintern är det inte så trevligt att åka upp till Medicinareberget. Nu blir det förhoppningsvis enklare att hitta oss och att delta i våra aktiviteter om bland annat hur det är att leva och bo i Sverige.

Studenternas hus har sedan det byggdes 1932 varit hemvist åt studentkårens verksamhet men har också använts vid uppträdanden och fester.

– Vår verksamhet startade en gång i tiden i Ågrenska villan, som ligger i närheten. Nu hoppas vi kunna vara med och bidra till att skapa ett ännu mer levande Studenternas hus, säger Karin Hellqvist.

Foto: SARA SANDBACKA

Den 5 februari var det officiell byggstart.

Byggstart för Natrium

BYGGNATION. Den 5 februari markerades byggstarten för Naturvetenskapliga fakultetens nya byggnad på Medicinareberget med en sprängning. Byggnaden ska heta Natrium.

– Göteborgs universitet är verkligen inne i ett historiskt skede och utvecklingssprång när det kommer till lokaler. Att bygga nytt i den omfattningen vi gör nu är något som ett universitet kanske gör ett par, tre gånger per sekel, sade Eva Wiberg, rektor vid GU.

2016 fattade universitetsstyrelsen beslut om att all forskning och utbildning inom life science ska samlas på Medicinareberget. Placeringen av Natrium i direkt anslutning till Sahlgrenska akademien och Medicinarelängan är därför strategiskt viktigt.

– I vår vision finns tvärvetenskapliga miljöer som underlättar spännande forskningssamarbeten och Medicinareberget kommer att vara en sådan mötesplats mellan naturvetenskap och medicinsk forskning och utbildning, fortsatte Eva Wiberg sitt tal.

Dekan Göran Hilmersson berättade att förslaget bakom byggnadens nya namn tagits fram av medarbetare och stu-

denter vid fakulteten. I namnet Natrium återanvänds några av bokstäverna ur fakultetens namn. Grundämnet natrium är också en absolut förutsättning för liv på land och i vatten, så det berättar något om vad som kommer att hända i huset.

Byggnaden kommer främst

Sliss: Kanozi Arkitektur

Så här kommer det nya huset se ut.

att innehålla avancerade labbmiljöer men även undervisningslokaler och kontor. Lokalerna får dessutom en flexibel utformning så att de ska kunna ändras efter framtida behov.

Det nya huset, som byggs av Akademiska Hus, kommer att stå klart 2023. Det kommer att rymma 3 000 studenter och 600 anställda inom institutionerna för biologi och miljövetenskap, kemi och molekylärbiologi, marina vetenskaper samt fakultetskansliet.

TEKNOLOGIN

måste anpassas

**Använd din intuition istället för krångliga manualer!
Vasiliki Mylonopoulou brinner för att göra datorer och
programvaror så användarvänliga som möjligt.**

**– Det ska vara lätt att använda ny teknik, annars är den
ju värdelös, säger hon.**

VASILIKI MYLONOPOULOU var dataingenjören som lätt blev besatt av koder och programmering. Hemma vid datorn på Technological Educational Institute of Thessaloniki, Grekland, kunde hon fastna i timmar och inte lämna stolen förrän hon fixat en bug.

Men nyfikenheten tog henne till Umeå för att studera ett masterprogram i human-computer interaction, eller människa-datorinteraktion som det heter på svenska, och plötsligt öppnade sig en ny värld.

– Jag blev blyttförelskad i det här ämnet. Plötsligt gick det upp för mig att teknologin själv måste kunna visa hur den ska användas. Vi kan utveckla massor av häftiga IT-produkter men om användarna inte förstår hur de ska användas så fungerar de inte, säger Vasiliki Mylonopoulou

Hon menar att det ofta finns en mentalitet bland dataingenjörer att om de själva kan använda vad de konstruerat så fungerar det – det är bara användarna som är korkade. Inom human-computer interaction,

vill man byta perspektiv och sätta människan i fokus istället för maskinen.

– Mitt jobb handlar helt enkelt om hur vi kan göra datorer lättare för människor, säger Vasiliki Mylonopoulou. Du ska inte behöva läsa krångliga manualer, du ska kunna gå på intuition.

SEDAN OKTOBER ÄR Vasiliki Mylonopoulou postdoktor på avdelningen human-computer interaction vid institutionen för tillämpad IT. Tillsammans med två kollegor håller hon på att skapa en ny kurs i ämnet där hon också kommer att undervisa.

– Det är väldigt utmanande. I matte finns rätt och fel, men det gör det inte inom detta område. Här ska vi försöka förstå hur folk tänker och hur de intuitivt använder teknologi. Det ska bli kul att se hur studenterna hanterar den här osäkerheten, att det inte finns några rätta svar.

Parallellt med studentarbetet ägnar hon sig också åt sin egen forskning. Just nu driver hon projektet Digital Seniors, tillsammans med sin kollega Alexandra Weilenmann, och det handlar om att skapa tekniska designverktyg för oss när vi blir äldre. Frågan är på vilket sätt vår ålder påverkar hur och varför vi använder teknik och om vi kan anpassa tekniken för att tillgodose våra framtida behov som äldre.

– Jag tycker att det varit för stort fokus på vad äldre inte klarar av när det kommer till ny teknik. För mig är det mer intressant att studera vad de faktiskt kan göra och bygga designverktyg utifrån detta.

DET HAR VARIT några hektiska år för Vasiliki Mylonopoulou och nu ser hon fram emot att landa i Göteborg ett par år framåt. Mellan sin masterutbildning i Umeå och postdoktor-tjänsten på GU tillbringade hon tre år som Marie Curie-doktorand på universitetet i Oulu, Finland. En tjänst som innebar 36 resor på tre år.

Vasiliki Mylonopoulou

Alder: 34.

Yrke: Postdoktor i human-computer interaction vid institutionen för tillämpad IT.

Bor: Göteborg.

Uppvuxen: I Thessaloniki, Grekland.

Familj: Sambo, samt familj i Grekland bestående av mamma, pappa och storebror.

Intressen: Spela tv-spel, träna power yoga och pole-gymnastik.

- Det var fantastiskt roligt och väldigt hektiskt. Vi var 15 doktorander från olika länder i Europa som deltog i programmet och vi fick lära oss hur IT kan användas för positiva förändringar i hälsobeteenden, berättar hon.

Vid 34 års ålder har Vasiliki Mylonopoulou redan en diger meritlista. Men den akademiska vägen har knappast varit självklar.

- **JAG HAR DYSLEXI**, berättar hon. Och när jag växte upp fanns inget särskilt stöd i skolan för det i Grekland. Det var därför jag valde att utbilda mig till dataingenjör som är mer inriktat på matematik än att ta sig igenom stora mängder text, fast jag egentligen kanske var mer intresserad av ett ämne som psykologi.

Idag kan hon kombinera sitt intresse för mänskligt beteende med sina kunskaper i teknologi. Hon är också intresserad av att arrangera och delta i aktiviteter som stöttar personer med inlärningssvårigheter som jobbar eller studerar på Göteborgs universitet.

- Ja, nu verkar alla bitar ha fallit på plats, säger hon. Och jag trivs väldigt bra i Göteborg, både med arbetet och fritiden.

Men hur fungerar omställningen till vårt nordiska klimat för en som är van vid medelhavsklimat då?

- Det är för lite snö i Göteborg. Jag älskar vintern, även ner mot -20 grader. Det var underbart att komma till Umeå från Grekland - julen varade ju ett halvår! säger hon och skrattar.

Text: **Karin Frejrod** Foto: **Emelie Asplund**

Vill se fler möten

De senaste tio åren vistas folk allt mindre på sina arbetsplatser. Det är en utveckling som hotar den intellektuella och akademiska miljön, befarrar musikvetaren Lars Lilliestam som efterlyser fler mötesplatser.

VI SLÅR OSS NER i kaféets soffor som står vid den höga trappan i Humanistens nybyggda entré. Arkitekturen är imponerande med fönster hela vägen upp till tak och bjuder in till möten och samtal. Att alla humanistiska ämnen nu samlas under ett tak borde få betydelse för samarbete och sammanhållning, hoppas Lars Lilliestam.

- Tänk vilken enorm förändring som ägt rum! Mitt eget ämne, musikvetenskap, har sedan 1970-talet flyttat runt mellan olika lokaler ungefär vart sjunde år. Och de humanistiska ämnena har varit utspridda på olika platser. Nu är de äntligen samlade på ett ställe. Jag upplever att det är en positiv stämning, kontaktvägar blir kortare och det borde bli lättare att träffa kollegor från andra ämnen, säger han.

TROTS DEN POSITIVA stämningen är han bekymrad över att det är så tomt i korridorerna. Annat var det för 20-30 år sedan då de flesta arbetade på sina rum.

Att det är tomt i korridorerna är en utveckling som Lars Lilliestam sett framför allt under de senaste tio åren. Han menar att det faktiskt är så allvarligt att det riskerar utarma den vetenskapliga och akademiska miljön, men han förtydligar att det därmed absolut inte handlar om att allt var bättre förr.

- Det betyder inte heller att akademiker är latmaskar och inte jobbar, tvärtom, men villkoren för arbetet har

förändrats i grunden. En orsak är förstas digitaliseringen som gör att du kan jobba var som helst. Det är ett oerhört privilegium att ha förtroendearbets-tid, men det är samtidigt farligt. Eftersom många jobbar så intensivt och tycker att arbetet är så lustfyllt, är det många som stressas och bränns ut.

- **JAG TROR PÅ** samtalets kraft. Som pedagogen Roger Säljö uttrycker det så fint: *att samtala är att samtänka*. Goda idéer föds ur mötet med andra människor. Men om forskarna inte finns på sina arbetsplatser och på sina rum blir det svårare att träffas. Kollegor på andra fakulteter vittnar om samma trend. Något av det bästa som jag har gjort har varit tillsammans med andra. Exempelvis är jag väldigt stolt över samarbetet med musikvetaren Thomas Bossius, som resulterade i intervjuboken *Musiken och jag*. På senare år har jag haft kontakter med forskare om musik och hälsa och musikpsykologi och det är jättespännande.

Att det blev musikvetenskap en gång i tiden var en slump, berättar han. Hans kompis, som spelade i samma band, lockade honom att börja studera ämnet.

- **JAG HADE JU** inget annat för mig och visste inte vad jag skulle bli. Jag var nyutexaminerad journalist, långhårig, radikal och spelade gitarr i ett rockband. Flera år senare, under C-kursen 1975, sprang jag på

Lars Lilliestam

Yrke: Professor emeritus i musikvetenskap.

Alder: 68.

Bor: Kålltorp.

Familj: Hustru, tre utflugna barn, katten Emil.

Intressen: Musik, litteratur, film, idrott – särskilt IFK Göteborg, historia, Berlin.

Musiker som förändrat världen: Bob Dylan.

min lärare, musikvetaren Jan Ling på Vasagatan som på studs erbjöd mig ett vikariat som amanuens. Jag började nästan på en gång och sedan dess har det bara rullat på, gudskelov i olika funktioner.

Lars disputerade 1989 och blev professor 2003 och har sammanlagt arbetat 13 år som studierektor.

Fortfarande är lojaliteten gentemot ämnet det viktigaste, men framför allt på 2000-talet har fakulteten som enhet blivit viktigare, menar Lars Lilliestam.

- Det är något annat idag, säger han. Inom en fakultet idag måste man ta så många hänsyn och det blir lite som EU, men jag tror att det är absolut nödvändigt att samla alla humanistiska ämnen under

Lars Lilliestam, professor emeritus i musikvetenskap, vill inte förhålliga hur det var förr, men saknar ändå ibland det naturliga mötet som kunde leda till spontana samarbeten.

- En orsak till att folk inte vistas lika mycket på jobbet är digitaliseringen och det ökade tempot, tror han.

ett tak. Många av dagens problem och forskningsfrågor kräver egentligen att vi arbetar med flera perspektiv och i samarbete med forskare från olika ämnen och bakgrunder.

HAN PEKAR OCKSÅ på ett annat växande problem i den akademiska miljön: alla möten och utredningar som slukar tid.

- Alla möten och utredningar, till höger och vänster. Allt ska dokumenteras och utvärderas, men till vilken nytta

är inte alltid klart. Orsaken stavas new public management och det är en styggelse. Det tränger in i alla vrår i samhället, inte bara på universitetet, utan i skolan och sjukvården. Det är inget mindre än en katastrof.

- Det är klart att man ska ha koll på vart pengarna tar vägen, men vi har byggt upp en kontrollapparat som är lika stor som den apparat som verksamheten den kontrollerar. Vår verksamhet har blivit utvärderad oräkneliga gånger och

Allt ska dokumenteras och utvärderas, men till vilken nytta är inte alltid klart.

LARS LILLIENSTAM

bara en gång minns jag att det blev det riktigt bra, men ofta har åtminstone jag varit ganska undrande inför granskarnas råd. Ibland har det känts som att man måste påpeka att universitetets huvuduppgift är att forska och undervisa - inte att administrera.

- DET MÅSTE FINNAS luft i systemet, det är så utpressat idag att det kväver folk.

Att bli pensionär har annars varit en oerhört stor omställning i livet, tycker Lars Lilliestam, som fortsätter att forska och skriva och göra en och annan föreläsning.

- "Du är snart där", sjunger Håkan Hellström. Man fattar det inte förrän man är där. Jag är själagläd att jag slipper all administration och nya digitala system som sägs förenkla arbetet men ofta istället gör det trögt och osmidigt. Nu kan jag koncentrera mig på att skriva om det som är den röda tråden i humanistisk forskning: om vad människor gör och tänker och i mitt fall, givetvis med musik i centrum, säger Lars Lilliestam medan vi reser oss ur sofforna.

- För mig är berättandet nyckeln. I vilken form det än görs: musik, litteratur, film, teater ... utan det är vi inte människor.

Den officiella invigningen av Humanisten äger rum den 24 april.

Text: **Allan Eriksson** Foto: **Johan Wingborg**

Vart är Ryssland på väg?

Text: Eva Lundgren Foto: Johan Wingborg

– Ryssar vill ha demokrati, precis som alla andra. Men eftersom de har många svåra erfarenheter, inte minst efter Sovjetunionens fall, vill de framför allt ha ett fungerande samhälle.

Det förklarar statsvetaren Marina Nistotskaya med anledning av den senaste utvecklingen i Ryssland.

RYSSLANDS PRESIDENT, Vladimir Putin, inledde året på ett dramatiskt sätt. Den 15 januari avsatte han hela regeringen och tillsatte en ny premiärminister, Michail Misjutsin, tidigare chef för Rysslands federala skattemyndighet.

- Den nye premiärministern är inte särskilt känd bland den ryska allmänheten. Det är det å andra sidan inte särskilt många statsmän som är, eftersom Putin är så dominerande på den politiska scenen, förklarar Marina Nistotskaya. Hon är docent i statsvetenskap, engagerad vid Quality of Government-institutet samt själv från Ryssland, uppvuxen i Krasnodar vid Svarta havet.

Mest uppmärksamhet har Putin fått för förslaget på en ny konstitution. De flesta bedömare menar att förändringen handlar om att säkra Putins egen makt efter att hans presidentperiod går ut 2024. Bland annat ska en president inte kunna sitta mer än två perioder;. Putin själv är dock inne på sin fjärde period. Parlamentet ska också få rätt att utse premiärminister och även de flesta andra ministrar. Å andra sidan kan presidenten avsätta premiärministern och får dessutom, enligt förslaget, större möjligheter att stoppa de lagar som parlamentet stiftar.

- SÅ DET ÄR osäkert om parlamentets inflytande verkligen ökar. Folket ska få rösta om konstitutionsförändringen, men när och hur är det ingen som vet. Senast Ryssland genomförde en folkomröstning var 1993, det handlade då om förtroendet för Boris Jeltsin.

Ett annat förändringsförslag innebär att den ryska grundlagen i fortsättningen ska vara överordnad all internationell rätt, påpekar Marina Nistotskaya.

- Det är i högsta grad oroande. Ryska medborgare kan än så länge vända sig till Europadomstolen för att få rätt men om förslaget går igenom försvinner den möjligheten. Varför Putin vill genomföra den här förändringen just nu kan man fundera över. Men en anledning kan vara den stundande rättegången om det passagerarflygplan som sköts ner över Ukraina 2014. Ryssland vägrar samarbeta och med en lag som inte erkänner internationell rätt kan man heller inte tvingas till det.

När Sovjetunionen kollapsade 1991 fanns stora förhoppningar om att Ryssland skulle utvecklas till en verklig demokrati. Att det istället blivit alltmer auktoritärt finns det flera förklaringar till, berättar Marina Nistotskaya.

- De första tio åren efter Sovjetunionens fall var väldigt svåra, folk fick inte ut sina löner, många hade knappt mat för dagen. Putin hade tur som kom till makten 2000 då landet började fungera igen. Leveranserna av olja och gas, som väl är de enda ryska varor som omvärlden är intresserad av, gav stora inkomster och människor fick det bättre. De senaste fem åren har dock lönerna sjunkit samtidigt som militärutgifterna skjutit i höjden och det finns risk för ökat missnöje.

Ryssland har alltmer utvecklats till ett land där rättsapparaten är kraftigt politiserad, med svag respekt för mänskliga rättigheter. Det är också ett av världens

farligaste länder för journalister, vilket mordet på Anna Politkovskaja 2006 är ett exempel på.

Ryssland har också andra problem, exempelvis med Tjetjenien som vid flera tillfällen försökt bli självständigt, påpekar Marina Nistotskaya.

- Den nuvarande presidenten, Ramzan Kadyrov, har goda kontakter med Putin. Konflikten är tills vidare gömd under en hög med pengar som Putin öst in i landet men konflikten kan blossa upp igen.

En annan utmaning är att hålla igång hela det väldiga landet. I Sibirien finns flera miljonstäder, som Novosibirsk, Omsk och Krasnojarsk, men kommunikationerna är bristfälliga.

- SÄRSKILT PÅ VINTERN är det svårt att ta sig fram och Internet når inte avlägsna platser. Ryska myndigheter har också dålig koll på de människor som bor längst bort i öst. Det händer exempelvis att kineser flyttar över gränsen, kanske startar en grönsaksodling och blir kvar utan att någon riktigt bryr sig. Det kan man jämföra med Sverige som redan på 1600-talet hade ordning på sin folkbokföring.

Putin har genomfört flera kontroversiella reformer, som höjd pensionsålder; för män från 60 till 65 år och för kvinnor från 55 till 60 år.

- Det kanske verkar som att ryssar går i pension väldigt tidigt men då får man komma ihåg att medellivslängden för män bara är 67 år. Kvinnor väntas dock leva till 77 år, förklarar Marina Nistotskaya.

Kvinnor har enligt konstitutionen samma rättigheter som män men verkligheten ser annorlunda ut. En lag, där våld i hemmet hamnade under allmänt åtal, antogs 2016 men togs bort igen året därpå. Och bland 32 ministrar i den nya regeringen är endast tre kvinnor.

- De kvinnor som ändå har politiska uppdrag har små möjligheter att bidra till ett mer jämlikt samhälle. De får sällan tunga poster och mycket makt är informell i Ryssland och därför ofta oåtkomlig för kvinnor.

TYVVÄR ÄR Marina Nistotskaya inte särskilt hoppfull när det gäller Rysslands framtid.

- Välfungerande institutioner är det viktigaste för ett gott styre men i Ryssland har korrruptionen antagit galaktiska proportioner. Det leder till många problem, bland annat ett lågt intresse för eget företagande. Ryssland måste förändras inifrån och ut men det kommer knappast att ske med den nuvarande regeringen.

Buongiorno GÖTEBORG

Italienskan vid Göteborgs högskola och Göteborgs universitet heter en nyutkommen bok av Ulla Åkerström. Boken bygger främst på arkivmaterial.

Bland annat kan man läsa om framgångar och strider men också om den stora donationen som glömdes bort.

UPPRINNELSEN TILL BOKEN är ett föredrag om italienskan vid GU som Ulla Åkerström höll våren 2017 vid den nationella konferensen *Romanska språk i Sverige - tradition och förnyelse*.

- Det material jag fann när jag grävde i arkiven var dock så omfattande att jag fick idén att också skriva en bok. För många känner nog inte till att italienska har en lång historia vid vårt lärosäte.

En viktig person när det gäller utbildning i italienska vid dåvarande Göteborgs högskola var Vilhelm Lundström, professor i klassiska språk. Bland annat bildade han 1925 Svensk-italienska föreningen.

- Han föreslog att ett italienskt lektorat skulle skapas i Sverige men också ett svenskt i Italien, berättar Ulla Åkerström. Han menade att ett utbyte måste vila på ömsesidighet och att inte bara Italien, utan även Sverige, var en kulturell stormakt.

DE VERKLIGT STORA satsningarna stod dock Anna Ahrenberg för. 1928 donerade hon en summa om 25 000 kronor som under tre år skulle användas till ett lektorat i svenska vid ett italienskt universitet och ett lektorat i italienska vid Göteborgs högskola. Det svenska lektoratet förlades till Roms universitet.

Tre år senare gjorde hon en ännu större donation som ledde till skapandet av *Anna Ahrenbergs italienska lektorsfond*. Det handlade om finansiering av en

lektorstjänst för undervisning av studenter i romanska språk men också om skapandet av elementära kurser för den intresserade allmänheten samt om inköp av litteratur.

- Märkligt nog glömdes denna donation så småningom bort och ingen jag talat med kan riktigt förklara när eller hur detta skedde. Hösten 2000 återupptäcktes den dock vilket ledde till en deltidsanställning av en lektor i italienska.

UNDER ÅREN HAR intresset för italienska både gått upp och ner, berättar Ulla Åkerström.

- Språket talas av ungefär 100 miljoner människor i världen och är ett av Europas stora kulturspråk. Vi har exempelvis tidigare haft uppdragsutbildning i italienska för operasångare men även de som studerar antik kultur, medeltiden, konst, filosofi och litteratur kan vara intresserade av italienska. Italien är ju också en rik industrination som ingår i den så kallade G7-gruppen. Inte minst viktigt är förstås Italien som semester-, mat- och vinland och som fotbollsnation men många intresserar sig också för språket för att det är vackert.

Början av 2000-talet var en stark period för italienskan vid GU med flera stora konferenser. Men ämnet har också genomlidit två stora strider. Den första var i början av 1980-talet då nedskärningar hotade. Studenterna protesterade, en lektor gjorde en JK-anmälan och först efter tre år avslutades ärendet och italienskan räddades.

Den andra striden var i början av 2010-talet då ett stort antal språk hotades. Också då blev debatten stormig och bland annat protesterade Svenska Akademien, berättar Ulla Åkerström.

- I juni 2012 kom beslutet att undervisningen i italienska skulle ställas in. Ämnet lades dock inte ner, och självklart hoppas jag att fakulteten gör en nysatsning. När exempelvis Umeå universitet nyligen startade en

Språket talas av ungefär 100 miljoner människor i världen och är ett av Europas stora kulturspråk.

ULLA ÅKERSTRÖM

förberedande distanskurs i italienska fick de 700 sökande, så intresset finns. Och verksamhet inom ämnet pågår fortfarande. Självt har jag fått VR-anslag för ett projekt om synen på Ellen Key i Italien. Jag medverkar också i olika evenemang som har med Italien att göra, senast när den kända författarinnan Dacia Maraini gästade Litteraturhuset och Bokmässan förra året.

Om boken kan öka intresset för italienska vid GU

skulle Ulla Åkerström förstås bli glad.

- Men boken kanske också kan intressera den som är allmänt nyfiken på Humanistiska fakultetens historia. Allra roligast vore dock om den kunde inspirera även andra att skriva sitt ämnes historia. Att gräva i arkiv och intervjua personer som varit med har nämligen varit väldigt roligt och jag har lärt mig saker jag inte hade en aning om.

Text: **Eva Lundgren** Foto: **Johan Wingborg**

Fakta

Italienskan vid Göteborgs högskola och Göteborgs universitet. En historik (1928-2012) är utgiven på CKM förlag. Författare är Ulla Åkerström, docent i italienska.

Ord som broar och barriärer

När hörde du senast en forskare formulera en slagkraftig oneliner eller tvärsäkert konstatera att så här ÄR det? Nja, forskare uttrycker sig oftast försiktigt med ibland ett krångligt språk.

– Det finns en motsättning mellan det vetenskapliga kravet på att det man säger ska vara väl underbyggt och det mer journalistiska behovet att förenkla. Men de båda förhållningssätten kan ändå ofta mötas, menar Hans Landqvist.

DET ÄR INTE konstigt att forskare har speciella sätt att uttrycka sig på, säger Hans Landqvist, universitetslektor i svenska och en av redaktörerna för den kommande andra upplagan av *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (se GU Journalen nr 4 2019).

– Alla expertgrupper har sitt språk, tänk bara på hantverkare som kan ställa mer eller mindre besvärliga frågor när du vill ha något gjort därhemma. Men det vetenskapliga språket är lite speciellt. Å ena sidan är språket forskarens främsta verktyg för att uttrycka sig så exakt och otvetydigt som det bara går. Å andra sidan handlar forskning om ett tålmodigt sökande efter ny kunskap, vilket leder till att gammal kunskap ibland måste revideras eller helt avfärdas. Därför kan det finnas anledning att vara språkligt försiktig.

Eftersom forskare vet att de sällan kan vara tvärsäkra skriver de mer eller mindre ofta något i stil med ”Resultatet kan, i alla fall hittills, inte ge grund för helt säkra slutsatser om möjliga tillämpningar”.

– För den som är ovan blir en sådan formulering förstas ganska svårbegriplig. Språklagens så kallade klarspråksparagraf säger att språket i offentlig verksamhet

”ska vara enkelt, klart och begripligt”, men i alla fall hittills har ingen krävt att den paragrafen ska tillämpas också på forskares vetenskapliga artiklar.

BÄSTA KRITERIET PÅ att någon verkligen kan sitt ämne är ofta att personen kan berätta om det på ett begripligt sätt för utomstående, menar Hans Landqvist.

– Men självklart kan komplexa sammanhang inte alltid göras hur enkla som helst. Forskaren får ju inte heller förenkla så mycket att resultaten förvanskas.

Om forskare har svårt att göra sig förstådda i möten med icke-forskare, kan faktiskt samma sak gälla även för samarbeten mellan forskare.

– Forskare med olika kompetenser kan gå samman för att försöka lösa ett problem och då måste de förstas kommunicera med varandra. I början av året kom en uppmärksam nyhet

Vinnande förslag blev "konsult" men bland tipsen fanns också "flexhjon", "låtsasanställd" och "nyträl".

HANS LANDQVIST

med *rättssubjekt* och *rättsobjekt*. Vi måste använda våra termer med deras exakta begrepp, men vi måste också inse att de kan leda till missuppfattningar.

Men det är inte bara exakta begrepp som kan skapa problem utan också mer generella.

- Tidigare talade vi om den viktiga *tredje uppgiften* för universitet och högskolor. Idag talar vi snarare om den viktiga uppgiften *samverkan*, men vad menas egentligen med det? Handlar samverkan om populärvetenskap, samarbete med lärare i skolan, företagssamverkan som kan ge lite extra finansiering eller om ytterligare några aktiviteter?

OLIKA ORD OCH flerordsuttryck kan också vara populära under en viss period för att sedan försvinna. Också dessa kan fungera som broar eller barriärer, förklarar Hans Landqvist.

- Just nu verkar exempelvis *ta höjd för* och *göra inspel* vara populära: notera gärna hur många gånger de sägs vid nästa möte på arbetsplatsen! Ord hämtade från sportens eller militärenens värld är vanliga; det gäller att *kämpa*, *erövra* och *besegra* och att göra *strategiska* eller *taktiska* val. Ett annat exempel är yrkestitlar som slutar med ordet *strateg*, till exempel *HR-strateg*, *IT-strateg* och *miljöstrateg*.

Kan ord vara magiska? Det kanske få människor tror idag, men ändå kan ord användas för att försköna vår verklighet med omskrivningar.

- **ENLIGT DEN FÖRSTA** upplagan av *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (2009) började *städare* redan 1966 få konkurrens av *lokalvårdare* och idag finns det de som istället säger *hygientekniker*. I alla fall i jobbannonser verkar SJ försöka ersätta yrkestiteln *vagnstädare* med *komfortoperatör*. Delvis beror de nya beteckningarna på förändrade arbetsuppgifter, men de kan också leda till oklarhet. En ny yrkestitel, som innebär samma arbetsuppgifter och samma lön, kan även skapa motstånd i form av skämt

och ironi. Ett exempel är när branschorganisationen Bemanningsföretagen sökte efter en ny benämning på inhyrd personal. Vinnande förslag blev *konsult* men bland tipsen fanns också *flexhjon*, *låtsasanställd* och *nyträl*.

Kan ord vara farliga? Den föreställningen kanske inte heller finns kvar, åtminstone inte som i bondesamhället, när människorna kunde tala om *den gråe* eller *guldfot* för att inte råka kalla på den farliga vargen genom att använda hans riktiga namn. Ändå tvekar vi ibland inför laddade ord och uttryck. Det kan låta bättre att tala om *utmaningar* än om *svårigheter* och *problem*. Och det låter mildare om en arbetsgivare *avslutar en anställning* än *avskedar* någon.

- Men sådana omskrivningar kan också leda till negativa reaktioner. Både *kalhygge* och *förnygringsyta* är facktermer inom skogsbruket. Men i *Svensk ordbok utgiven av Svenska Akademien* (2009) står det att icke-expertter kan tycka att *förnygringsyta* är en förskönande omskrivning för *kalhygge*.

JÄMFÖRT MED MÅNGA andra språkanvändare har forskare en fördel genom att de ofta har stora möjligheter att reflektera över sina ord, särskilt sina skrivna texter, förklarar Hans Landqvist.

- Forskaren berättar om sina resultat på en konferens, diskuterar därefter med kollegor, skriver en artikel som någon kommenterar, varefter forskaren bearbetar sin text. Den skickas sedan till en tidskrift där den också granskas och kommenteras, vilket leder till nya justeringar. Det är en långsam process som skiljer sig ganska mycket från hur det går till att exempelvis skriva en tidningstext eller delta i ett vanligt samtal runt fikabordet på jobbet. Den stora utmaningen med forskningskommunikation, för såväl forskare som för kommunikatörer och journalister, är att hitta en balans. Det gäller att få fram ett mycket visserligen är osäkert men att ändå förklara på ett så begripligt sätt som det bara går.

- Det borde ses som en viktig merit att nå ut i exempelvis populärvetenskapliga sammanhang. Detta är ju dessutom ofta den enda redovisning skattebetalarna får av vad forskarna gör. För det finns ett väldigt sug efter kunskap. Och populärvetenskapliga tidskrifter och andra kanaler fungerar som betydelsefulla motvikter till bland annat fake news och kvällstidningsrubriker av typen "Forskare slår larm!".

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

- Kanske borde det finnas större möjligheter för forskare att få hjälp med att kommunicera till en bredare publik, funderar Hans Landqvist.

om hur inskriften på den världsberömda Rökstenen i Östergötland kan tolkas. Ett forskarlag med experter inom arkeologi, nordiska språk och religionsvetenskap, lett av professor Per Holmberg vid min institution, hävdar att stenens inskrift handlar om rädslan inför en möjlig kommande klimatkatastrof. Som utomstående gissar jag att forskarna i alla fall i början kan ha haft lite svårt att förstå alla nyanser i varandras språkbruk.

DET BEROR PÅ att termer och ord kan fungera som broar mellan människor, men också som barriärer.

- Forskare inom olika fält kan använda samma term, men de kan syfta på helt olika begrepp. Som språkvetare använder jag bland annat termerna *egentligt subjekt* och *formellt subjekt* liksom *direkt objekt* och *indirekt objekt*. Men jag vet för den skull inte exakt vad rättsvetare menar

Snäll svensk satir

Mitt i prick!

Så kan man uppfatta en satirteckning som träffsäkert häcklar en politiker eller inkännande beskriver en absurd situation.

I många länder är satiren ett självklart inslag i dagstidningarna.

Dock inte i Sverige. Varför det är så är något som Orla Vigsø grubblar över.

EFTERSOM DET Knappt finns någon forskning om satirteckningens utveckling i Sverige utgör Orla Vigsø's rapport *Satirteckningar i svensk dagspress 1890-2017* något av en pionjärinsats. Studien bygger på 1 644 satirteckningar i tio svenska tidningar under drygt hundra år.

Rapporten visar bland annat att satirteckningar är en ganska sen företeelse i svensk press. Från en blygsam start börjar de slå igenom på 1930-talet, men den riktiga guldåldern infaller 1962 till cirka 1982. Sedan börjar antalet teckningar snabbt gå ner.

- EN FÖRKLARING TILL det minskade intresset, som de tecknare jag talat med för fram, är tidningarnas allt sämre ekonomi, berättar Orla Vigsø. Det kan dock inte vara hela sanningen eftersom nedgången började långt före mediernas kris. Det handlar nog snarare om redaktionella beslut. Man kanske inte vill censurera en frispråkig tecknare, men å andra sidan inte heller ha illustrationer som motsäger ledaren, och löser dilemmat genom att helt enkelt inte ersätta en tecknare som gått i pension. I Danmark, Storbritannien, Frankrike, Tyskland och USA blomstrar däremot satiren och teckningarna kan ibland till och med hamna på första sidan. De teckningar som publicerats i Sverige har istället ofta legat på den "lätta" sidan, och därmed reducerats till underhållning.

Idag sprids satirteckningar också på nätet och kan därmed hamna i ett annat sammanhang än vad som ursprungligen var tänkt.

- På nätet når tecknarna en publik som aktivt valt deras bilder, istället för den bredare allmänhet som läser en vanlig tidning, förklarar Orla Vigsø. Det

har gjort det svårare att förarga folk; många läser ju helst sådant som bekräftar den egna världsbilden. Ett ganska nytt fenomen på nätet är dock platser som samlar satirteckningar

från olika håll, exempelvis Facebookgruppen *Editorial & Political Cartoons*. Där finns all möjlig sorts satir.

SVENSKA SATIRTECKNARE kan vara roliga och träffande och beskriver ofta absurda vardagssituationer. Mer sällan försöker de dra ner byxorna på enskilda politiker, som är vanligt i andra länder.

- Skillnaden kan bero på att svenskar inte har samma föreställning om en onåbar elit, som finns på många andra håll. Jämför svensk satir med exempelvis tecknaren Roald Als som deklarerat att hans uppgift är att fälla varje ny dansk regering, eller med britten Steve Bell som framställer Boris Johnson med en rumpa istället för ett ansikte.

Humor finns överallt men skämten är ofta kulturberoende.

- Svenskar känner ganska väl till den

anglosaxiska världen men ändå kan det vara svårt att förstå amerikanska eller brittiska skämt, om de handlar om sammanhang man inte vet så mycket om, förklarar Orla Vigsø. Själv är jag intresserad av fransk satir, och gillar exempelvis Charles Wolinski, som i tidskriften *Charlie Hebdo* slog mot alla sorters makthavare, som politiker, kulturpersonligheter och religiösa ledare. Men ibland är det svårt att förstå det roliga, också för mig.

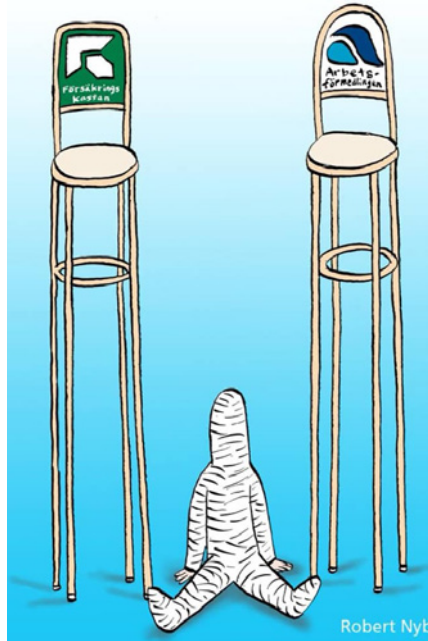
Att vara satirtecknare verkar vara ett ganska manligt yrke.

- Det finns fantastiska kvinnliga tecknare men de ägnar sig mer åt att skapa egna världar än åt klassisk satir. Vad skillnaden beror på vore intressant att ta reda på i vidare studier om satirens innehåll och form.

MEN FINNS DET egentligen någon vits med satirteckningar, förutom att reta eller roa?

- Skratt kan ha en terapeutisk effekt, förklarar Orla Vigsø. Världens elände kan vi kanske inte göra så mycket åt, men att åtminstone ha roligt åt galenskaperna kan vara ganska befriande. Det är ett sätt att försäkra oss om att det inte är vi som är galna!

Eva Lundgren

Fakta

Rapporten *Satirteckningar i svensk dagspress 1890-2017* är författad av Orla Vigsø, professor i medie- och kommunikationsvetenskap. Den bygger på en databas med 1 644 bilder, valda från januari månad vart tionde år med början 1892.

De undersökta tidningarna är: Aftonbladet, Arbetet, Dagens Nyheter, Expressen, Göteborgs-Posten, Ny Dag, Socialdemokraten, Stockholmstidningen, Svenska Dagbladet samt Sydsvenska Dagbladet. Rapporten är finansierad av Ridderstads stiftelse för historisk grafisk forskning.

Satirtecknare som Orla Vigsø uppskattar: Bland andra Roald Als, Bard, Steve Bell, Berglin, Sara Granér, Elin Lucassi, Robert Nyberg och Liv Strömquist.

Prisades för lång och trogen tjänst

TORS DAGEN DEN 30 JANUARI 2020
delade rektor Eva Wiberg ut förtjänsttecken till de medarbetare som arbetat 30 år i staten, alternativt minst 25 år vid pension.

Den traditionella högtiden *Nit och redlighet* hölls i universitetets aula i Vasaparken där rektor höll tal, tackade alla för deras långa tjänst i staten och delade ut gåvor. Ingmar Skoog, professor

i psykiatri, hade i år uppdraget att hålla mottagarnas tacktal, där han reflekterade över de stora förändringar som skett inom universitetet under de trettio år mottagarna varit verksamma:

- Det är nu betydligt mer byråkratiskt. Alla rapporter och enkäter som vi ska fylla i har resulterat i ökat pappersarbete. Å andra sidan har det också blivit mindre hierarkiskt. Professorer är inte längre

gudar, vilket på det stora hela är positivt.

De 44 personer som deltog vid ceremonin hade fått välja mellan medaljer, armbandsur och glaskonst. Efter ceremonin bjöds samtliga mottagare tillsammans med sina personliga gäster och uppvaktande arbetsgivare till en fin buffé i Torgny Segerstedtsalen i Vasaparken. Studenter från Högskolan för scen och musik underhöll med världsmusik.

Tidningar och veckopress från hela världen

Annika Svantesson

Visste du att Pressreader är en digital tjänst som gör det möjligt att läsa tidningar och veckopress från hela världen, antingen på din dator eller mobil? Annika Svantesson, universitetsbibliotekarie på Samhällsvetenskapliga biblioteken, förklarar hur man gör.

- **Det är enkelt**, allt finns på UB:s webbplats. Det som är unikt med Pressreader är att den innehåller 7 000 dagstidningar och veckopress från 100 länder på 60 språk. Allt finns inte, men väldigt mycket och fördelen är att man får en exakt kopia av den tryckta tidningen. Alla svenska dagstidningar finns dessvärre inte men GP och SvD. Allt finns sökbart ett år tillbaka och man kan välja land, språk eller ämne. Syftet är inte i första hand forskning utan att erbjuda tillgång till dagstidningar och veckopress. - Det innebär att du som student, anställd eller utländsk gästforskare kan läsa dagsfärska tidningar utan att betala för dem. För mer

vetenskaplig användning finns både Mediearkivet och Factiva, där man bland annat kan söka och läsa artiklar i fulltext. Här är det mycket längre tidsperioder och en större fullständighet i täckningen av svensk och internationell dagspress och branschpress.

Hur kommer man åt tjänsterna hemifrån?

- Använd ditt GU-konto för att logga in till bibliotekets databaser, elektroniska tidskrifter och e-böcker när du är utanför campus. När det gäller Pressreader kan du även läsa på en mobil enhet, och då max 5 nummer under en 24-timmarsperiod.

Hur bra är UB på digitala tjänster?

- Det är något vi satsar stort på, i olika format. Det är fantastiskt att alla våra studenter och anställda har tillgång till allt, bara några knapptryck bort. Vi har väldigt många e-resurser och det är bra att gå in på vår förstasida (<https://www.ub.gu.se>) och söka eller kontakta oss om du har frågor eller har förslag på att köpa in tidskrifter, böcker eller databaser. Kontaktlänkar finns högst upp på varje sida.

Text: **Allan Eriksson**
Foto: **Håkan Granath**

Ett rum för KREATIVITET

Går det att möblera för kreativa möten samtidigt som man stärker medarbetarnas behov av rörelse?

Ja, det är precis vad Förvaltningshögskolan gjort. Bland annat finns här ett projektrum med plats både för intensiva samtal och för kombinationer av datorarbete och motion.

NÄR EKONOM EWA SJÖLIN öppnar dörren till projektrummet är det första vi lägger märke till de gnistrande discolamporna i taket. Väggarna är målade i olika rosa nyanser och även en mindre whiteboard är rosa. Kring det vita ståbordet finns pallar i olika utformning; somliga är runda och går att snurra på, andra är avlånga så att man kan sitta som till häst, och några kan man gunga på.

- Rummet stod färdigt i augusti 2016 och är resultatet av ett samarbete mellan Förvaltningshögskolan, Fastighets- och serviceenheten, Akademiska Hus och arkitektfirman Semrén & Månsson, berättar Ewa Sjölin. Vi medarbetare har kommit med förslag på färger och inredning som arkitekten sedan funderat vidare på och så småningom har det blivit så här fint.

En workbike gör det möjligt att motionscykla och samtidigt arbeta vid sin dator. Ett runt bord med stolar under en ljudabsorberande lampa underlättar intensiva samtal. Men här finns också en vilsam läshörna med en skön fåtölj.

- Vi ville inte att rummet skulle vara enhetligt utan här skulle finnas plats för lite av varje, förklarar Ewa Sjölin. Rummet ska uppmana till rörelse, vilket förstås är bra för kroppen, men vi ville ha det lite lyxigt också, därav valet av lampor och färgsättning.

Den som vill ha mer motion på arbetstid kan använda någon av de "officewalkers" som institutionen köpt in, alltså portabla rullband som medarbetarna kan gå på medan de jobbar vid sina skrivbord.

Och ytterligare inspiration kan medarbetarna få genom den gemensamma dag med golf, curling eller någon annan aktivitet som institutionen erbjuder varje termin.

- Friskvårdstimmen är bra men lockar främst dem som redan är fysiskt aktiva, menar prefekt Björn Rombach. Vi tror att man med ganska enkla medel kan göra

mer. Varje månad erbjuds medarbetarna exempelvis en bok, som normalt ligger inom vårt ämne offentlig förvaltning. Men minst en gång per termin handlar den om just kost och motion. Och ibland köper vi in något helt annat, som verk av den senaste Nobelpristagaren i litteratur eller en bok om göteborgska idiom. Det ingår också i friskvården.

Text: **Eva Lundgren**

Foto: **Johan Wingborg**

Vi ville inte att rummet skulle vara enhetligt utan här skulle finnas plats för lite av varje ...

Ewa Sjölin

En fest i två dagar

– Intresset blev stort och det blev precis som jag hade hoppats: en fest i två dagar, säger Inger Ekman.

Den 6–7 februari samlades 350 personer på Wallenbergs konferenscentrum för två fullspäckade dagar med seminarier, workshoppar, utställningar och galamiddag. Födelsedagsbarnet var GPCC, Centrum för personcentrerad vård, som fyllde 10 år.

INGER EKMAN, seniorprofessor vid Sahlgrenska akademien och före detta föreståndare, summerar konferensen som var fullbokad sedan länge.

– Jag är jättenöjd. Vår ambition var att fira 10 år, blicka tillbaka och bjuda in de främsta inom området, både nationellt och internationellt. Det blev en bra mix på innehållet med fokus på dialog, utifrån temat Tillsammans för en bättre hälso- och sjukvård.

Konferensen inleddes med tal av Lisbeth Löpare-Johansson från Sveriges Kommuner och Landsting, en hälsning från socialminister Lena Hallengren och professor Bengt Kristensson Ugglå som talade om de filosofiska grunderna för personcentrerad vård.

– **UNDER DE HÄR** åren har GPCC blivit en fantastisk framgångssaga, sade han. Omställning till personcentrerad sjukvård är på gång, men framgångar har också sina baksidor. Risken finns att kunskap tunnas ut och förenklas.

Inger Ekman var med från början.

– Då var vi relativt okända, idag känner alla till oss. Vi har hela tiden envist hållit fast vid vår handlingsetik som utgår från människans värde, behov, förmågor och resurser, trots att sjukvården under tiden har genomgått stora effektiviseringar och förändringar. Vi har också i forskning kunnat

bevisa att personcentrerad vård inte kostar mer utan ger positiva effekter. Rent objektivt är det bra att satsa på det.

Hon betonar att vården måste bygga på tillit, inte på misstänkliggörande eller objektifiering.

– Den naturvetenskapliga forskningen har gett oss fantastiska kunskaper om vår kropp in i minsta detalj men vi får inte glömma att vi människor är sammansatta helheter av emotioner och vilja. Men allt det vi gör ska vara av god kvalitet.

INGER EKMAN LYFTER särskilt fram värdet av att forskningen inom GPCC har blivit tvärvetenskaplig och idag engagerar bland annat hälsoekonomer, jurister, filosofer och sociologer.

– Jag ser gärna att vi samarbetar med fler discipliner. I stora europeiska utlysningar efterlyser man breda, tvärvetenskapliga forskningssamarbeten som nyckeln för att lösa dagens komplexa frågor.

Enligt Inger Ekman är personcentrerad vård en del av en global rörelse som växer sig allt starkare.

– Jag skulle ändå säga att GPCC är unikt i världen, med dess värdefilosofiska grund. Idag har mer än hälften av Sveriges regioner gått över till mer personcentrerad vård och vi behöver förstås forska mer kring vilka hinder och utmaningar som finns.

Hur ser framtiden ut?

– GPCC har utvecklats väldigt bra under tio år. Vi har nyligen blivit utvärderade och fått goda omdömen. Jag hoppas förstås att regeringen fortsätter satsa på oss men också att vi lyckas få mer bidrag från externa forskningsfinansierare.

Text: **Allan Eriksson** Foto: **Francis Löfvenholm**

Fakta

Centrum för personcentrerad vård vid Göteborgs universitet, GPCC, är ett nationellt tvärvetenskapligt forskningscentrum som bildades 2010 med stöd av regeringens strategiska satsning på forskning (SFO) inom området vårdforskning. År 2017 förlängdes detta uppdrag med ytterligare fem år.

Vinn **biobiljetter!**

Läs tidningen och var med och tävla. Bland alla som svarar rätt drar vi vinnare som får ett presentkort på två biobiljetter vardera. Lycka till!

1. Inom vilka tre närområden skulle man kunna låna lokaler av varandra i högre utsträckning än idag?
2. Hur många studenter och anställda kommer den nya byggnaden Natrium att rymma?
3. Hur många procent av de personer som reser interkontinentalt för sol och värme kan tänka sig att istället resa inom Europa?
4. Vad heter bergsregnskogen i Rwanda?
5. *IHuman* hette en film som visades under Filmfestivalen.

Vilka var de fyra personer som diskuterade filmen på Aftonstjärnan, Lindholmen?

Mejla ditt svar till gu-journalen@gu.se. Ange var du arbetar och din postadress så att vi kan skicka biobiljetterna om du vinner. Vi publicerar vinnarna i nästa nummer.

Förra numrets vinnare av biobiljetter är:

Pierre Gander, universitetslektor, institutionen för tillämpad informationsteknologi

Albulena Hoti, ekonom, Gothenburg Research Institute

Irene Jonasson, husfru, Welcome Services

GU Journalen gratulerar vinnarna!

Förra numrets rätta svar:

1. Henrik Zetterberg och Kaj Blennow har perioden 2008–2018 publicerat 992 artiklar.

2. Den kurs Kajsa G. Eriksson ger vid Arizona State University heter *Experimental art in public space*.

3. Bohuslans enda levande korallrev finns i Kosterfjorden-Väderöfjorden.

4. Den konferens om avfall som arrangeras i vår heter *Re-opening the Bin – Waste, economy, Culture and society*.

5. De tre huvudförfattarna till boken *War and Algorithm* är Gregor Noll, Daniel Steuer och Max Liljefors.

FACKET FÖR ALLA

Välkommen till Fackförbundet ST inom Göteborgs universitet!

Vi är facket som drivs av övertygelsen att vi är starkare tillsammans. Hos oss kan alla anställda bli medlemmar, oavsett arbetsplats, arbetsuppgifter, befattning eller utbildning. Vi förhandlar och bevakar dina rättigheter och villkor. Vi hjälper dig med löneförhandlingar, arbetsmiljöfrågor och annat som rör din anställning.

Vi arrangerar också olika typer av aktiviteter. Många av dessa är öppna även för dig som inte är medlem. Under våren kan du träffa oss i en rad olika sammanhang:

Den 6 mars ordnar vi ett aktuellt seminarium om det akademiska hushållsarbetet och vilka som utför detta. Längre fram i vår, den 15 maj, arrangerar vi en öppen workshop på engelska för doktorander, med tema *Finish on time – a toolbox for increased academic activity*.

Vi har också varje månad aktiviteter som Fika med facket, då vi svarar på alla typer av frågor gällande dina anställningsvillkor.

Den 4 mars är temat arbetsmiljö. Dessutom är vi med på alla introduktionsdagar för nyanställda och arrangerar särskilda träffar för bland andra arbetsmiljöombud, arbetsplatsombud och doktorander.

Datum, tider och mer information om våra arrangemang hittar du på st.org/goteborgsuniversitet. Där kan du också hålla dig uppdaterad kring det mesta av det vi gör.

Vill du veta mer om alla fördelar med ett medlemskap i ST? Gå till st.org/medlemskap! Känner du redan nu att du vill bli medlem? Testa oss gratis i tre månader!

NY PÅ JOBBET

Marit Albertson är ny personalhandläggare på HSM.

Jenny Backman är ny kostymmakare på HSM.

Anders Björkman är ny professor i handkirurgi.

Hannu Kankaanranta är ny professor i astma och allergiforskning.

Jonas Simonson är ny professor i musikalisk gestaltning med inriktning på interpretation.

Kajsa Lindberg är ny professor i företagsekonomi, särskilt management och organisation.

Carina Mallard, professor i neurofysiologi, är ny ledamot i RFI, Rådet för forskningens infrastrukturer vid Vetenskapsrådet.

Mikael Nilsson, professor i anatomi, är ny föreståndare för Sahlgrenska Cancer Center.

Hannah Shermis är ny utbildningsadministratör på HSM.

Jonas Simonson är ny professor i musikalisk gestaltning med inriktning på interpretation.

UTMÄRKELSER

Scott Edwards, ledande evolutionsbiolog vid Harvard University, samt kurator vid Museum of Comparative Zoology, Harvard, har utsetts till den tjugofemte innehavaren av Konung Carl XVI Gustafs professur i miljövetenskap. Vård för professor Edwards blir institutionen för biologi och miljövetenskap. Edwards har tidigare lett programmet *Origins of Biodiversity* som 2017 arrangerades av Göteborgs centrum för grundläggande vetenskaper (GoCas). Ett reportage om samarbetet finns i GU Journalen 3–17.

Matias Hallquist, professor i atmosfärskemi är mottagare av Nordic Society for Aerosol Research (NOSA) Aerosologistpris 2019. Han får priset bland annat för sitt omfattande forskningsbidrag inom flera områden inom aerosolvetenskap.

Saga Helga-dottir, som är doktorand vid institutionen för fysik, har blivit uppmärksammat för sin forskning om deep learning för partikelspårning. Enligt Optics & Photonics News har hennes forskning valts ut som ett av årets viktiga genombrott.

Maria Edström, docent i journalistik, medier och kommunikation vid JMG och engagerad i AgeCap, är nominerad i M-Magasins årliga omröstning till årets Map-

pie i Hjälpkategorin för hennes arbete med att synliggöra äldre.

Sven Enerbäck, professor i medicinsk genetik, har utnämnts till rådsprofessor av Vetenskapsrådet. Han forskar om fettceller på molekylär nivå och har blivit internationellt uppmärksammat för upptäckten att inte bara spädbarn utan även vuxna har aktiv brun fettvävnad som påverkar ämnesomsättningen. Vetenskapsrådet vill med rådsprofessorprogrammet skapa förutsättningar för framstående forskare att "bedriva långsiktig, nydanande forskning med stor potential att åstadkomma vetenskapliga genombrott." Utnämningen innebär 50 miljoner kronor under tio år.

Christopher Gillberg har av nyhetsmagasinet Fokus utsetts till Årets medicinsvensk 2019 för hans arbete med att bryta tabun kring neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, inte minst bland barn och ungdomar. Christopher Gillberg är världsledande inom forskning om neuropsykiatriska tillstånd hos barn, exempelvis autism och adhd. Han har under senare år etablerat samlingsbegreppet ESSENCE (ungefär "tidiga symtomatiska syndrom som motiverar kliniska utvecklingsneurologiska undersökningar").

Mattias Hallquist, professor i atmosfärskemi är mottagare av Nordic Society for Aerosol Research (NOSA) Aerosologistpris 2019. Han får priset bland annat för sitt omfattande forskningsbidrag inom flera områden inom aerosolvetenskap.

Saga Helga-dottir, som är doktorand vid institutionen för fysik, har blivit uppmärksammat för sin forskning om deep learning för partikelspårning. Enligt Optics & Photonics News har hennes forskning valts ut som ett av årets viktiga genombrott.

Johan Martinsson, föreståndare för SOM-institutet,

har fått ett prestigefyllt uppdrag i ESS-internationella metodrådgivningsgrupp. ESS (European Social Survey) är den mest välkända komparativa samhällsundersökningen i Europa – en enkätundersökning som vartannat år mäter attityder, uppfattningar och beteendemönster i fler än 30 europeiska länder.

Helle Ploug, professor vid institutionen för marina vetenskaper, har tilldelats Roséns Linnépris i botanik av Kungl. Fysiografiska Sällskapet i Lund, akademi för naturvetenskap, medicin och teknik.

Ingmar Skoog, föreståndare för AgeCap, Centrum för åldrande och hälsa, är en av ledamöterna i regeringens nyinrättade äldreforskarråd, som ska vara en länk mellan äldreforskningen och regeringen.

Kristina Snuttan Sundell, föreståndare för SWEMARC, är ny ledamot av Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien. Akademin uppgift är att med stöd av vetenskap och praktisk erfarenhet främja jordbruk, skogsbruk samt på senare år även vattenbruk.

ANSLAG

Helena Carén studerar cancerstamceller för att förstå varför elakartade gliom är så svårbehandlade. Målet är att utveckla en bättre behandling med färre biverkningar. Hon är en av forskarna i Göteborg som delar på 15 miljoner kronor i forskningsmedel från Barncancerfonden.

Anders Rosengren, institutionen för neurovetenskap och fysiologi, är en av tio forskare i Sverige som får ERC Consolidator grant. Han får medel för projektet *TRANSLATIONAL: A new translational strategy for tailored treatment of type 2 diabetes*.

EVENEMANG

Gränslandet sjukvård – forskning: vad är vad?

Torsdag 26 mars, klockan 13:00–16:00

Under eftermiddagen den 26 mars kommer Bengt Gerdin och Kjell Asplund, som båda har erfarenhet av etiska frågeställningar inom klinik och forskning, till Sahlgrenska aula för att ge varsin presentation vid seminariet *Gränslandet sjukvård - forskning: vad är vad?* Seminariet arrangeras gemensamt av Rådet för forskningsetik vid Sahlgrenska akademien och Etiska rådet vid Sahlgrenska Universitetssjukhuset. Ingen föränmälan krävs. Sahlgrenska aula, Sahlgrenska sjukhuset, Blå stråket 5, Göteborg.

"Rethinking Higher Education – Inspired by the Sustainable Development Goals"

Lördag 28 mars kl. 08:30 – 16:30.

Konferenscentrum Wallenberg, Medicinargatan 20A, Göteborg

Konferensen arrangeras av Göteborgs universitet och Chalmers tekniska högskola i samarbete med Karolinska Institutet (KI) och Kungliga Vetenskapliga Akademien (KVA).

Syftet med konferensen är att diskutera hur de globala målen för hållbar utveckling kan integreras i högre utbildning. Målgrupp för konferensen är studenter, forskare, lärare och andra som arbetar med universitetsutbildning.

Rektorerna Stefan Bengtsson, Chalmers, och Eva Wiberg, Göteborgs universitet, invigningstalar. Matilda Ernkran, minister för högre utbildning och forskning, kommer även att tala.

Läs mer på konferensens webbsida: www.sdgsin-highered.se.

1 april

Det nationella SOM-seminariet 2020

SOM-institutet vid Göteborgs universitet har sedan 1986 undersökt vanor och attityder bland boende i Sverige. I de stora SOM-undersökningarna studeras varje år opinio-

nen kring en uppsjö olika samhällsfrågor och resultaten presenteras varje vår vid ett seminarium i Göteborg.

Seminariet är gratis men föränmälan krävs. Officiell inbjudan med seminarieprogram och möjlighet att anmäla sig skickas ut i början av mars. Håll utkik på www.som.gu.se.

Tid: 11.00–15.30

Plats: Kjell Härnqvistsalen på Pedagoggen, Västra Hamngatan 25.

Att arbeta med litteratur

Linda Östergaard och Linda Hammarfelt samt studenter samtalar om Ingeborg Bachmanns *Smultron* samt om översättning och undervisning om andra kulturers litteratur.

När: 18 mars kl. 18.

Var: Stadsbiblioteket.

Vikingarnas gåtor: Tolknings av Sveriges längsta runinskrift

I mer än hundra år har forskare försökt förstå vad runinskriften på Rökstenen i Östergötland handlar om. Per Holmberg berättar om helt nya tolkningar.

När: 1 april kl. 18.

Var: Stadsbiblioteket.

Lunchföreläsningar

I samarbete med Folkuniversitetet arrangerar Samhällsvetenskapliga fakulteten lunchföreläsningar kl. 12.15 i Hörsal Dragonen, Sprängkullsgatan:

17 mars: *Heder, rätt och moral*. Föreläsare: Johan Rosquist, institutionen för sociologi och arbetsvetenskap.

31 mars: *Då funkar det för barn att bo varannan vecka*. Föreläsare: Rakel Berman, institutionen för socialt arbete.

Även Högskolan för scen och musik bjuder på lunchevenemang kl. 12:15 på Artisten:

19 mars: Kammarmusik med musiklärostudenten.

23 mars: Pop och rock med ämneslärarstudenter.

1 april: Framförande av Arnold Schönbergs *Pierrat Lunaire*.

1-2 april: Världsmusik för solo och duo.

Inside the Box

Samtalsserien produceras av Centrum för kritiska kultur- och utbildningsstudier, Världskulturmuseet och Folkuniversitetet och leds av Helen Arfvidsson. Våren bjuder på följande samtal:

12 mars: Kyliga expeditioner

Vilka var det som reste till Arktis och Antarktis? Möt Jonathan Westin och Andrea Castro som ger inblickar i expeditioner som fenomen.

26 mars: Kongo – vilka äger landets historia?

Det finns många föremål från Kongo i svenska samlingar. Hur kan texter, bilder och föremål berätta en annan historia än den vi tror oss känna till? Samtalar gör Pia Lundqvist, Josef Nsumbu, Michael Barrett och Cecilia Järdeemar.

9 april: Paracastextilierna

De är 2 500 år gamla, i mycket gott skick och användes som svepning för de döda. Möt Anna Javér, Cecilia Candreus och Bodil Jönsson.

23 april: Vandring, japanska skogsbad och träd på recept

Samtal om hälsa, skogsbad och förhållandet mellan människor och träd tillsammans med Daniel Svensson och Eva Sahlén. OBS: Samtalet pågår 15:30–16:30.

7 maj: Superfood och matkultur som aktivism

Malen mumie eller gojibär? Hur har vi tänkt kring hälsofrämjande mat genom tiderna? Richard Tellström och Sofia Häggman samtalar om mat.

Plats: Världskulturmuseet

Tiderna är 14:00–15:00, utom den 23 april, då tiden är 15:30–16:30.

DEBATT

US-medborgare kan rösta i amerikanska val

Amerikanska medborgare har rätt att rösta i amerikanska val under 2020. En webbsida gör det enkelt att delta. Nästan alla amerikanska medborgare, 18 år eller äldre den 3 november nästa år, kan poströsta i amerikanska val under detta viktiga valår 2020, liksom under alla år. Denna rättighet gäller även primärval liksom vissa delstatliga och lokala val. Även amerikanska medborgare som aldrig bott i USA har rätt att delta i val i de flesta delstater. Exakt vilka val man kan delta i varierar, och bestäms på delstatlig nivå.

Det har blivit betydligt enklare för röstberättigade i utlandet att poströsta i amerikanska val sedan webbsidan Vote From Abroad (www.votefromabroad.org) lanserades. Denna webbsida ger inte bara information om behörighet att rösta i samtliga 50 delstater utan ger lättfattliga instruktioner för att registrera sig och begära poströstsedlar genom fax, epost eller vanlig post. Webbsidan har dessutom en frågespalt (FAQ) och chattfunktion.

Amerikaner i Sverige som vill påverka vem som blir demokraternas kandidat i presidentvalet kan delta i en av Democrats Abroad's Global Presidential Primaries. Dessa globala primärval utser internationella delegater till demokraternas konvent i Milwaukee nästa sommar, på samma sätt som primärval i delstaterna gör. En global primary kommer att äga rum här i Göteborg 3 mars ("Super Tuesday") och fredag 7 mars. Det går också att poströsta, även elektroniskt, i de globala primärvalen. (Ingen ska naturligtvis rösta i mer än ett primärval!) Information om tid och plats för Göteborgs liksom andra global primaries i Sverige finns på <https://www.facebook.com/dasweden/> och <https://www.democratsabroad.org/se>.

Det finns inga liknande primärval utanför USA för republikaner eller andra partier.

Sally Boyd

Professor emerita och amerikansk medborgare

Tre frågor till

Martin Lövdén som är ny professor på psykologiska institutionen. Han kommer närmast från Karolinska Institutet där han ledde psykologisektorn av den tvärvetenskapliga centrumbildningen *Aging Research Center* (ARC).

Vad handlar din forskning om?

– Jag forskar inom kognitiv neurovetenskap och fokuserar speciellt på hjärnmekanismer bakom inlärning och utveckling. Förmågan att lära oss komplexa färdigheter, som att läsa, spela ett instrument, eller flyga ett flygplan, ligger bakom mänsklighetens mest fantastiska framsteg. Att lära sig färdigheter, till exempel under skolåren, är också avgörande för vårt välmående och vår hälsa hela livet. Målet med min forskning är därför att upptäcka och beskriva de viktigaste principerna som styr mänsklig inlärning och att förstå den roll inlärning har för utveckling och åldrande.

Vad håller du på med just nu?

– Jag testar en teori som vi har utvecklat och som handlar om hur hjärnan förvärvat sig motoriska färdigheter, till exempel att spela piano. Andra delar av min nuvarande verksamhet kretsar kring hur utbildning påverkar vår intelligens.

Hur samarbetar du med forskare från andra områden?

– Under de närmaste åren kommer jag även att försöka arbeta för en tätare interaktion med forskare på Sahlgrenska akademien. Jag har också lovat mig själv att interagera mer med det omgivande samhället. Ett första litet steg är att sprida mina allra första inlägg på min populärvetenskapliga blogg *The Lövdén Lab* (<https://lovdénlab.org/blog/>) där jag tänker diskutera vår och andras forskning på ett lite mer tillgängligt sätt.

Ann-Sofie Sten

Vill du nå makthavare med din forskning? Stärka centrumbildningens samverkan? Diskutera samhällsutvecklingen?

Framtiden finns på jonseredsherrgard@gu.se

JONSEREDS HERRGÅRD

POSTTIDNING A

AVSÄNDARE:
GU JOURNALEN
GÖTEBORGS UNIVERSITET
BOX 100
405 30 GÖTEBORG

GÖTEBORGS
POSTREGION
PORTO BETALT
P 410280400

Ögonblicket

▼ Var? Vem? När?

- Aftonstjärnan, Lindholmen.
- Jonas Holmberg, Sam Ghazi, Dorna Behdadi och Olle Häggström.
- 28 januari 2020.

▼ Kort beskrivning

I samband med visning av filmen *IHuman* av Tonje Hessen Schei under Göteborgs filmfestival arrangerades en filmisk salong om teknisk utveckling och AI. Salongsvärd var Jonas Holmberg, konstnärlig ledare för Göteborgs filmfestival, och i samtalet medverkade Sam Ghazi, författare, Dorna Behdadi, doktorand i praktisk filosofi samt Olle Häggström, professor i matematisk statistik. Salongen var ett samarbete mellan Göteborgs filmfestival, Jonsereds herrgård, Göteborgs universitet och Folkuniversitetet.

Foto: Johan Wingborg